

REGULERINGSKOMMISSIE VOOR ENERGIE IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

RAADPLEGINGSVERSLAG

(BRUGEL-2020|209-1|2)

In het kader van de openbare raadpleging die **BRUGEL** tussen 10 april en 30 juni 2020 heeft georganiseerd, over:

- de studie over de economische, energetische en sociale geschiktheid van de uitrol van slimme meetsystemen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
- het ontwerpadvies van **BRUGEL** over haar visie 2020-2050 over de uitrol van slimme meters,

Opgesteld op basis van artikelen 24ter, § 1, lid 3 en 30bis §2 van de ordonnantie van 19 juli 2001 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

09/12/2020

Inhoudsopgave

1	Wettelijke grondslag	3
2	Inleiding.....	4
3	Statistische gegevens over de deelname aan de openbare raadpleging.....	5
3.1	Verdeling van de reacties per type gebruiker	6
3.2	Verdeling van de reacties volgens de hoofdthema's van de problematiek.....	9
4	Belangrijkste opmerkingen en aandachtspunten van de deelnemers over de studie in opdracht van BRUGEL	10
4.1	Naleving van het wettelijk kader voor de uitvoering van de studie	10
4.1.1	Met betrekking tot de interpretatie van de bepalingen van de ordonnances over de perimeter van de studie van BRUGEL:	10
4.1.2	Met betrekking tot de naleving van de bepalingen van de Brusselse elektriciteits- en gasordonnances:.....	12
4.1.3	Met betrekking tot de naleving van de procedure voor de overheidsopdrachten voor de uitvoering van de studie van BRUGEL:	13
4.2	Opmerkingen over de relevantie van de methodologie en de in de studie gehanteerde hypothesen.....	15
4.2.1	De methodologie van de studie, het voorafgaand overleg met de spelers en het in aanmerking nemen van hun zorgen in de studie:	15
4.2.2	Relevantie van de studiehypothesen:.....	17
4.3	Opmerkingen over de relevantie van de evaluatie van de economische, sociale en milieukansen.....	23
4.3.1	Onderscheid tussen de evaluaties van de economische, sociale en milieukansen:.....	23
4.3.2	Rekening houden met de sociale en economische impact.....	23
4.3.3	Rekening houden met de milieu-impact.....	25
5	Voornaamste opmerkingen en aandachtspunten vanwege de deelnemers met betrekking tot het ontwerpadvies van BRUGEL	27
5.1	Over de benadering van Brugel.....	27
5.2	Over de uitrolstrategie.....	29
5.3	Over het voorstel van een niche "kwetsbare afnemers"	30
5.4	Over de functionaliteit van voorafbetaling	31
5.5	Over de operaties op afstand	31
5.6	Over het systeem voor de toestemming.....	32
5.7	Over het in aanmerking nemen van de geïdentificeerde risico's.....	33
6	Conclusies.....	34

I Wettelijke grondslag

Artikel 24ter, §1, lid 3 van de ordonnantie van 19 juli 2001 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bepaalt dat BRUGEL een specifieke en transversale studie uitvoert over de economische, energetische en sociale geschiktheid van de ontwikkeling van slimme meters en dat er een openbare raadpleging over deze studie plaatsvindt.

Deze bepaling is als volgt geformuleerd: *'Op voorwaarde dat een specifiek en transversaal onderzoek van Brugel de economische, energetische en sociale geschiktheid van de ontwikkeling van slimme meters aantoont voor elke niche bedoeld in artikel 24ter, lid 1 en 2, alsook, desgevallend, voor elke nieuwe categorie van eventuele begunstigden, en na debat in het Parlement, kan de Regering andere situaties bepalen waarin de distributienetbeheerder slimme meters installeert, evenals de installatiemodaliteiten ervoor. Brugel legt dat onderzoek ter raadpleging voor aan het publiek.'*

Bovendien vertrouwt artikel 30bis, §2, van dezelfde ordonnantie BRUGEL toe om op eigen initiatief verschillende acties uit te voeren, zoals het geven van adviezen of het uitvoeren van studies in verband met de goede werking van de elektriciteits- en gasmarkt:

"[...] BRUGEL wordt bekleed met een opdracht tot verlening van advies aan de overheid over de organisatie en de werking van de gewestelijke energiemarkt enerzijds, en met een algemene opdracht van toezicht op en controle van de toepassing van de hiermee verband houdende ordonnanties en besluiten anderzijds.

BRUGEL is belast met volgende opdrachten:

1° het geven van adviezen, studies of gemotiveerde beslissingen, en het indienen van voorstellen in de gevallen die zijn vastgelegd door deze ordonnantie en door de bovenbedoelde ordonnantie van 1 april 2004 of hun uitvoeringsbesluiten;

2° op eigen initiatief of op vraag van de minister of de Regering, het uitvoeren van onderzoeken en studies of het geven van adviezen, betreffende de elektriciteits- en gasmarkt; [...]"

Op basis van de bovenvermelde artikelen heeft BRUGEL de volgende acties ondernomen:

- Met de hulp van een extern adviesbureau een studie uitgevoerd naar de economische, energetische en sociale geschiktheid van de ontwikkeling van slimme meters in Brussel;
- Een ontwerpadvies gepubliceerd over haar visie 2020-2050 voor de ontwikkeling van deze meters in Brussel;
- Tussen 10 april 2020 en 30 juni 2020 een openbare raadpleging over bovengenoemde studie en ontwerpadvies georganiseerd.

Dit verslag vat de verschillende reacties samen die tijdens deze raadpleging werden ontvangen en de antwoorden van BRUGEL daarop.

2 Inleiding

De openbare raadpleging die BRUGEL tussen 10 april 2020 en 30 juni 2020 organiseerde, had een tweeledig doel. Ten eerste moet worden voldaan aan de verplichting om de in artikel 24ter, §1, lid 3, van de elektriciteitsordonnantie genoemde specifieke en transversale studie ter openbare raadpleging voor te leggen, die tot doel heeft de economische, energetische en sociale geschiktheid van de ontwikkeling van slimme meters te beoordelen. Ten tweede hoopte BRUGEL met de indiening van haar ontwerpadvies over haar visie op de uitrol van slimme meters voor de periode 2020-2050 de zorgen van de gebruikers en de marktspelers te bundelen om er in haar eindadvies beter rekening mee te kunnen houden.

Het is in deze context dat BRUGEL heeft besloten om de volgende documenten voor openbare raadpleging voor te leggen:

- Het ontwerp van advies op eigen initiatief 294 betreffende de visie 2020-2050 van BRUGEL voor de uitrol van slimme meetsystemen in het Brussels Hoofdstedelijke Gewest (versies in Frans en Nederlands);
- Het eindverslag van de studie in opdracht van BRUGEL over de identificatie van het model voor de uitrol van intelligente meetsystemen in Brussel¹;
- De executive summary van het eindverslag (Franse en Nederlandse versie);
- Ter informatie: het advies van de Fédération des services sociaux (FdSS) en Infor GazElec over de ter raadpleging voorgelegde studie.

Deze raadpleging, die aanvankelijk gepland was voor een periode van een maand, werd uiteindelijk georganiseerd over een langere periode, tussen 10 april 2020 en 30 juni 2020. Dit naar aanleiding van een verzoek van minister Maron om de raadplegingsperiode te verlengen om rekening te houden met de impact van Covid19. Deze verlenging van de raadplegingsperiode had het positieve effect dat een groot aantal (natuurlijke en rechts-) personen konden deelnemen, met reacties en bijdragen die over het algemeen zeer constructief zijn.

Gezien het zeer grote aantal ontvangen reacties en het brede scala aan aangekaarte problemen, is dit verslag als volgt gestructureerd:

- Een eerste deel is gewijd aan de presentatie van de statistische aspecten van de raadpleging om de verdeling van de deelnemers per type gebruiker (professioneel, residentieel, ...) te tonen;
- Een tweede deel is gewijd aan een zeer synthetische presentatie van de verschillende ontvangen reacties en van de antwoorden van BRUGEL op de belangrijkste zorgen die door de deelnemers aan de raadpleging zijn geuit. Voor dit deel is een onderscheid gemaakt tussen de reacties op de studie en die op het ontwerpadvies.

---

¹ <https://www.brugel.brussels/publication/document/studies/2020/nl/studie34-smartmeter.pdf>

In het algemeen roepen de reacties van de deelnemers drie soorten antwoorden op van BRUGEL, volgens de volgende drie soorten van geïdentificeerde behoeften:

- **Behoefte aan verduidelijking:** sommige conclusies van de studie of voorstellen van BRUGEL worden niet goed begrepen en verdienen daarom verduidelijking door BRUGEL;
- **Behoefte aan motivatie:** sommige keuzes of hypothesen die in de studie of door BRUGEL worden gehanteerd, zijn volgens de deelnemers onvoldoende gemotiveerd;
- **Behoefte om bepaalde keuzes te wijzigen:** sommige deelnemers zijn het niet eens met bepaalde conclusies van het onderzoek of standpunten van BRUGEL. Voor die behoeften legt BRUGEL naargelang van het geval het behoud of de wijziging van haar standpunt uit.

Dit verslag zal op de website van BRUGEL worden gepubliceerd en aan de Brusselse regering en het Brussels Parlement worden toegestuurd. De verschillende ontvangen antwoorden zullen ook op de website van BRUGEL worden gepubliceerd, eventueel met anonimiseren van de persoonlijke gegevens.

3 Statistische gegevens over de deelname aan de openbare raadpleging

Zoals hierboven vermeld, is de openbare raadpleging op 10 april 2020 van start gegaan en zou deze aanvankelijk op 31 mei aflopen. Wegens de door het coronavirus veroorzaakte gezondheidscrisis en de beslissing van de regering om de wettelijke termijnen op te schorten, werd de raadpleging verlengd tot 30 juni 2020. Ondanks de bijzondere voorwaarden die verband houden met Covid-19 was de raadpleging een groot succes wat betreft het aantal deelnemers en de kwaliteit van de reacties. In totaal heeft BRUGEL maar liefst 415 reacties ontvangen.

BRUGEL is verheugd over dit enthousiasme en de publieke belangstelling voor het thema van de slimme meters.

In dit deel van het raadplegingsverslag presenteren we algemene statistieken over de deelnemers (rollen in de markt) en de besproken thema's.

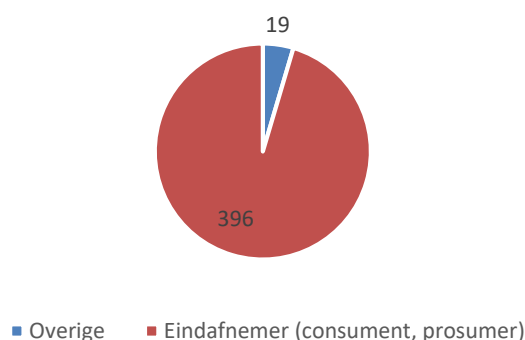
U kunt alle ontvangen reacties in ons Excel-bestand nalezen : [klik hier](#).

3.1 Verdeling van de reacties per type gebruiker

In de in totaal 415 ontvangen reacties vinden we bijdragen van spelers in de waardeketen van de energiemarkt, maatschappelijke actoren en (professionele en residentiële) eindafnemers. Onder de deelnemers bevinden zich netbeheerders (SIBELGA en ELIA), energieleveranciers (vertegenwoordigd door FEBEG), consumentenorganisaties zoals FDSS, Infor GazElec, AREHS of het CGEE en een groot aantal eindafnemers.

De verdeling per type gebruiker wordt geïllustreerd door de volgende twee grafieken.

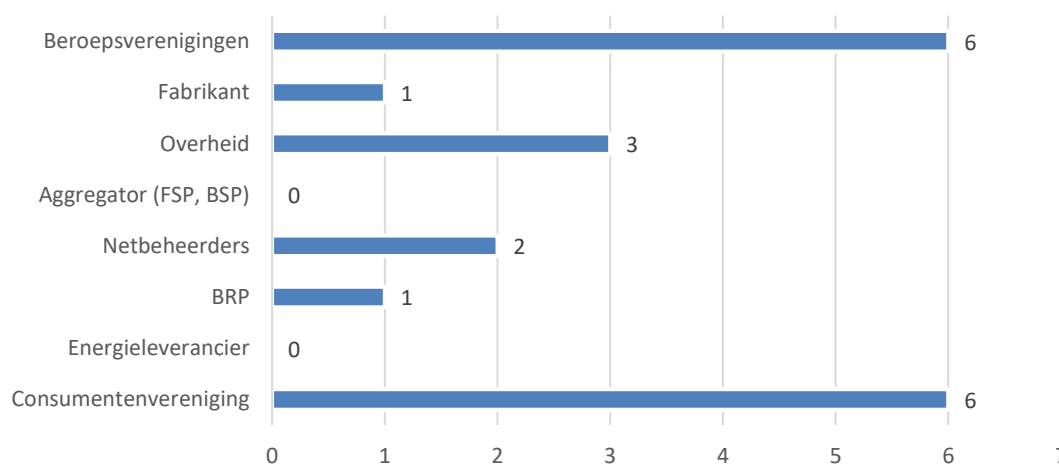
Verdeling van de reacties tussen eindafnemers en spelers (in aantal)

We stellen vast dat het grootste deel van de ontvangen reacties, 396 (95,42%), werd ingediend door eindafnemers die waarschijnlijk slimme meters zullen krijgen. BRUGEL merkte echter een groot aantal identieke antwoorden (ongeveer 110) op die waren gebaseerd op een antwoordmodel dat ook door de vereniging ondes.brussels werd ingediend.

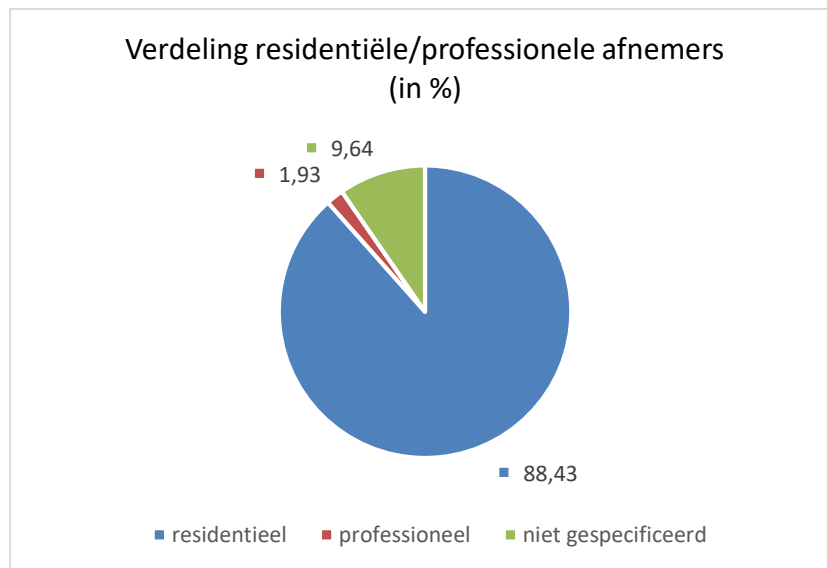
De overige 4,58% is verdeeld over de volgende spelers:

Verdeling van de reacties van de andere spelers

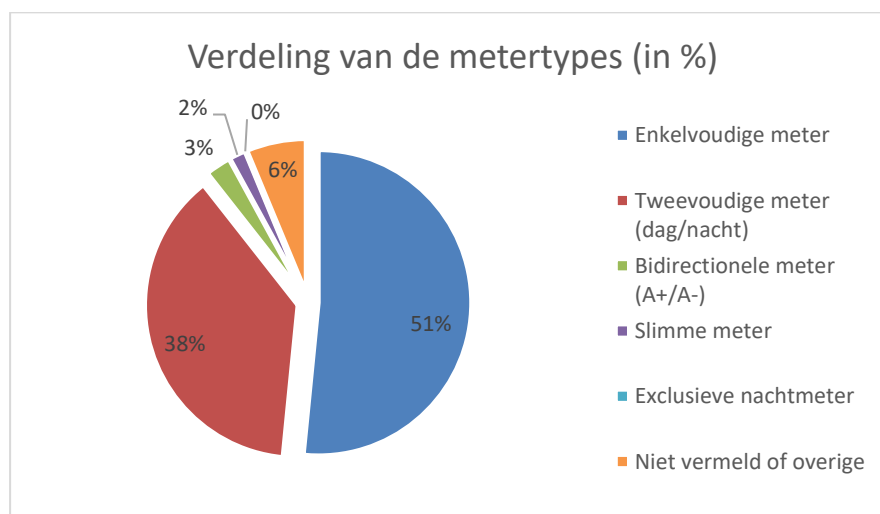

De bijdragen van de marktspelers worden gedomineerd door consumenten- en beroepsorganisaties, waaronder de FEBEG (leveranciersvereniging). We stellen echter vast dat er geen individuele reactie is van energieleveranciers of aggregatoren (aanbieders van flexibiliteitsdiensten) en dat er slechts één bijdrage van een evenwichtsverantwoordelijke is.

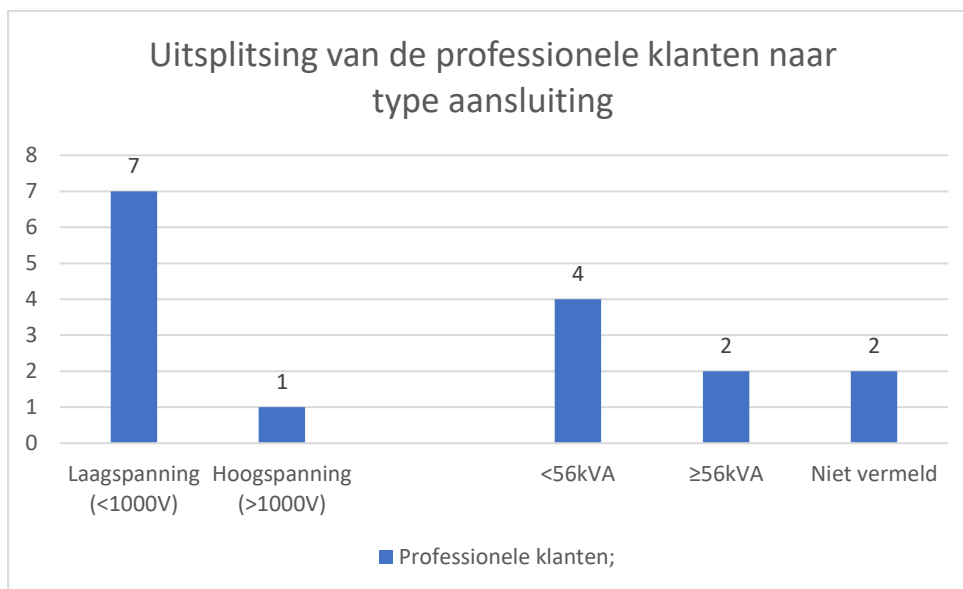
Wat de uitsplitsing van de bijdragen naar soort eindafnemer betreft (zie onderstaande figuur), waren 367 van de ontvangen reacties afkomstig van particuliere afnemers, tegenover 8 van professionele afnemers en waren 40 antwoorden niet gespecificeerd (Als rekening wordt gehouden met de identieke reacties zijn er ongeveer 260 verschillende reacties van eindafnemers).

Voor de eindafnemers hebben we ook gekeken naar hun verdeling per type meter dat ze momenteel gebruiken. Het blijkt dat iets meer dan de helft (51%) een enkelvoudige meter heeft, tegenover 38% gebruikers met een tweevoudige meter; 3% heeft een bidirectionele meter en 2% heeft een niet-communiserende slimme meter. Er zijn geen deelnemers met een exclusieve nachtmeter en 6% van de deelnemers heeft hun type meter niet vermeld. Op te merken valt dat een slimme meter bidirectioneel en multi-register is (en dus als tweevoudige meter kan worden gebruikt).

Voor professionele klanten werd het onderscheid gemaakt op het niveau van de aansluitspanning en het vermogen van hun installatie. Slimme meters betreffen immers installaties die in LS zijn aangesloten met een vermogen van minder dan 56kVA. Onderstaande grafiek laat zien dat van de 8 deelnemers de meeste (7) op laagspanning zijn aangesloten en dat 4 van hen een aansluiting hebben van minder dan 56 kVA.

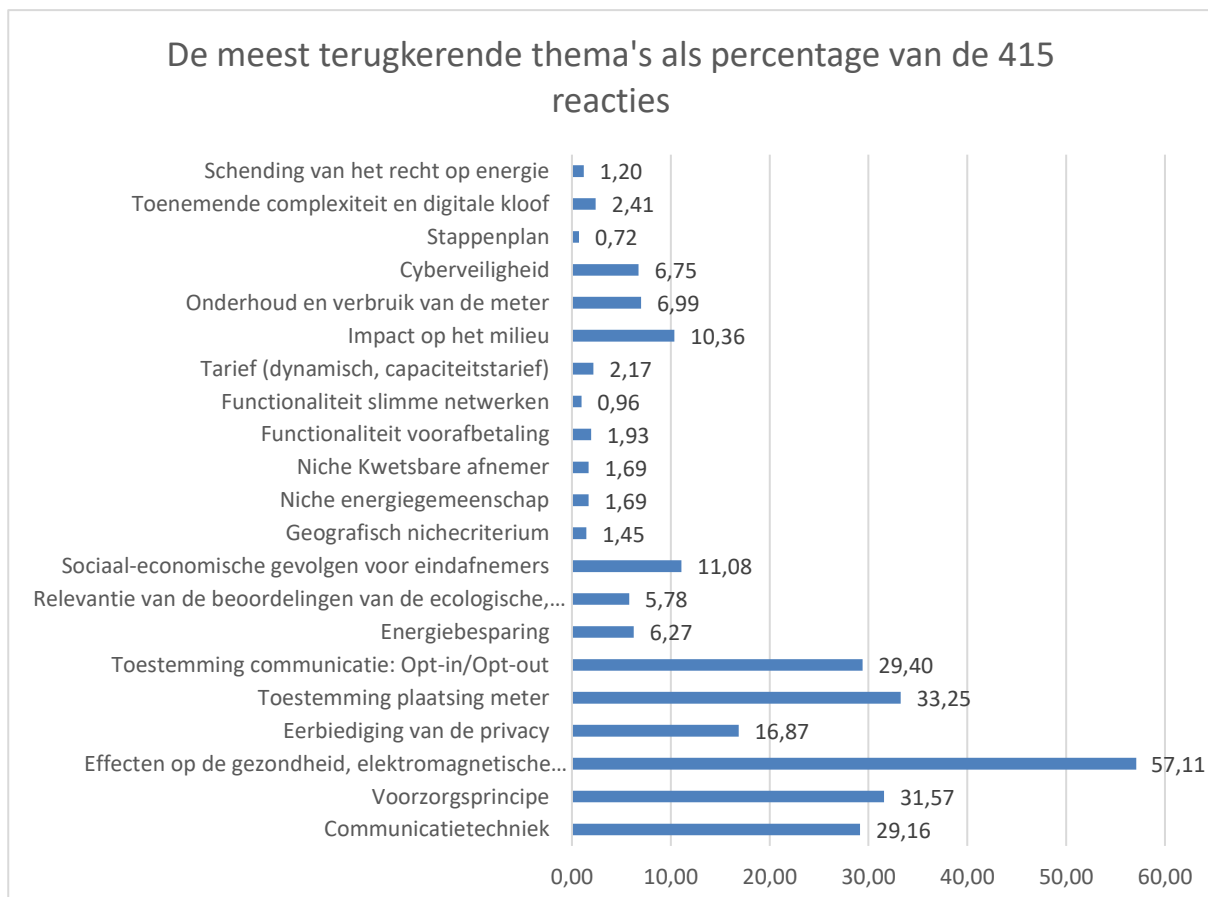

3.2 Verdeling van de reacties volgens de hoofdthema's van de problematiek

De ontvangen opmerkingen hadden betrekking op vrijwel alle problemen die door de uitrol van slimme meters aan de orde worden gesteld. Sommige problemen leken echter van groter belang te zijn voor de deelnemers. Het gaat met name om de gevolgen voor de gezondheid als gevolg van elektrogevoeligheid (aangehaald in 57,11% van de reacties) en om de voorafgaande toestemming (opt-in en opt-out) voor de installatie van de meter (33,25%) of voor de communicatie ervan met de markt (29,4%). De thema's in verband met de technologische keuzes op het vlak van communicatie (aangehaald in 29,16% van de reacties) en de eis om het voorzorgsbeginsel toe te passen (aangehaald in 31,57% van de reacties) hebben ook relatief veel bijdragen opgeleverd. Andere reacties brachten onder meer de relevantie van de hypothesen van de studie naar voren, de economische, sociale en milieueffecten, de keuze van aanvullende niches die in de studie worden geïdentificeerd en voorgesteld, en de effecten op het gebied van privacy, gegevensbescherming en cyberveiligheid. Onder deze reacties werden ook problemen in verband met de digitale kloof, de toenemende complexiteit van het commerciële aanbod en de impact daarvan op het recht op energie genoemd.

Ook andere onderwerpen met betrekking tot de nieuwe tarieven (dynamische tarieven, capaciteitstarieven) en de specificaties van de slimme meters (functionaliteiten, levensduur, verbruik, onderhoud, materialen, defecten of incidenten op de meters) werden door de deelnemers aan de orde gesteld.

Bovendien werd in een aantal reacties de vraag gesteld of de studie voldoet aan de bepalingen van de elektriciteits- en gasordonnanties en zelfs aan de regels die van toepassing zijn op overheidsopdrachten.

4 Belangrijkste opmerkingen en aandachtspunten van de deelnemers over de studie in opdracht van BRUGEL

In dit deel, en gezien het grote aantal ontvangen bijdragen, worden de opmerkingen en aandachtspunten van de deelnemers aan de openbare raadpleging op zeer synthetische wijze gepresenteerd zonder vermelding van de auteurs die ze aan de orde hebben gesteld; alle bijdragen zullen op de website van BRUGEL worden gepubliceerd. BRUGEL heeft elk van de punten die door de auteurs aan de orde zijn gesteld zorgvuldig bestudeerd om de nodige verduidelijking te geven, waarvan we hopen dat ze voldoende is.

4.1 Naleving van het wettelijk kader voor de uitvoering van de studie

Sommige deelnemers aan de openbare raadpleging hebben vragen gesteld over de overeenstemming van de studie met het geldende wettelijke kader, met name met betrekking tot de Brusselse elektriciteits- en gasordonnanties en de wetgeving inzake overheidsopdrachten.

4.1.1 Met betrekking tot de interpretatie van de bepalingen van de ordonnanties over de perimeter van de studie van BRUGEL:

Bepaalde reacties die tijdens de openbare raadpleging werden ontvangen, delen niet de interpretatie van BRUGEL van de bepalingen van de elektriciteits- en de gasordonnantie die de doelstellingen van de in opdracht van BRUGEL uitgevoerde studie bepalen. Sommigen vinden dat de studie van BRUGEL zich moet beperken tot het identificeren van bijkomende niches naast de reeds in de ordonnanties gedefinieerde niches; anderen schrijven aan de studie van BRUGEL directe gevolgen toe die bij de bevoegde rechtbanken kunnen worden aangevochten.

- Met betrekking tot de perimeter van de studie van BRUGEL:

In de artikelen 24ter en 18ter van respectievelijk de elektriciteits- en de gasordonnantie wordt verwezen naar meerdere evaluaties voorafgaand aan de uitrol van de slimme meters. De studie van BRUGEL is slechts één van die evaluaties. Hierna volgt een herinnering aan de belangrijkste evaluaties die in deze verordeningen worden genoemd:

➤ Analyse van de economische, energetische en sociale geschiktheid van de ontwikkeling van slimme meters:

Artikel 24ter, § 1, derde lid, bepaalt immers: “**Op voorwaarde dat een specifiek en transversaal onderzoek van BRUGEL de economische, energetische en sociale geschiktheid** van de ontwikkeling van slimme meters aantoon**t voor elke niche bedoeld in artikel 24ter, lid 1 en 2,** alsook, desgevallend, voor elke nieuwe categorie van eventuele begunstigden, **en na debat in het Parlement, kan de Regering andere situaties** bepalen waarin de distributienetbeheerder slimme meters installeert, evenals de installatiemodaliteiten ervoor. Brugel legt dat onderzoek ter raadpleging voor aan het publiek.” (Onderlijning en vette letters zijn door ons aangebracht.)

Deze bepaling koppelt de installatie van de slimme meters aan het bewijs van de economische, energetische en sociale geschiktheid van de ontwikkeling van deze meters voor alle niches (verplicht, prioritair en andere niet in artikel 24ter vermelde gevallen).

Deze evaluatie wordt toevertrouwd aan BRUGEL, die ze ter raadpleging moet voorleggen aan het publiek.

- Objectieve diagnose gebaseerd op een onafhankelijk en vergelijkend onderzoek van de elektrogevoeligheid en de impact ervan op de volksgezondheid:

Artikel 24ter, § 2, vijfde lid verduidelijkt: **'Na een onafhankelijk en vergelijkend onderzoek** dat ertoe strekt een objectieve diagnose te stellen van de elektrogevoeligheid en de impact ervan op de volksgezondheid in het Brussels Gewest te bepalen en dat binnen drie jaar na de inwerkingtreding van de ordonnantie wordt uitgevoerd door een comité van deskundigen, **stelt de Regering, in voorkomend geval, de gevallen en regels vast volgens welke de distributienetbeheerder alternatieve technologische oplossingen in de woningen aanbiedt aan eenieder die beweert elektrogevoelig te zijn en daartoe een aanvraag indient.** [Onderlijning door ons aangebracht.]

Het gaat dus om een onafhankelijk en vergelijkend onderzoek dat ertoe strekt een objectieve diagnose te stellen van de elektrogevoeligheid en de impact ervan op de volksgezondheid in het Brussels Gewest te bepalen. Dit onderzoek moet worden uitgevoerd door een comité van deskundigen binnen drie jaar vanaf oktober 2018.

De uitvoering van deze studie werd toevertrouwd aan Leefmilieu Brussel. Deze opdracht is niet aan BRUGEL toevertrouwd.

- In aanmerking nemen van het algemeen belang en de technische, economische en financiële haalbaarheid:

Volgens de bepalingen van artikel 24ter, § 1, eerste lid van de elektriciteitsordonnantie moet de uitrol van slimme meters voor de verplichte niches ook worden voorafgegaan door een evaluatie van de (technische, economische en financiële) haalbaarheid die rekening houdt met het algemeen belang: "De distributienetbeheerder installeert geleidelijk slimme meters op het distributienet, overeenkomstig de volgende verplichte niches, rekening houdend met **het algemeen belang** en voor zover dat technisch haalbaar, financieel redelijk en evenredig is, gelet op de potentiële energiebesparingen". [Onderlijning door ons aangebracht.]

Diezelfde eis wordt herhaald in artikel 24 ter, § 1, tweede lid voor de prioritaire niches waarvoor de DNB geleidelijk slimme meters kan installeren: "De distributienetbeheerder **kan** eveneens geleidelijk slimme meters op het distributienet **installeren,** overeenkomstig de volgende prioritaire niches, **rekening houdend met het algemeen belang** en voor zover dat technisch haalbaar, financieel redelijk en evenredig is gelet op de potentiële energiebesparingen". (Onderlijningen en vette letters door ons aangebracht).

Rekening houdend met deze evaluatie stelt de DNB, in overeenstemming met artikel 12, §1, van de elektriciteitsordonnantie en artikel 10, §1 van de gasordonnantie, in zijn investeringsplannen ontwerpen voor de uitrol van de slimme meters voor. Deze ontwerpen van investeringsplannen worden na overleg met BRUGEL ter goedkeuring voorgelegd aan de regering.

BRUGEL is van mening dat het de taak van de DNB is om deze evaluatie voorafgaand aan de voorstellen van ontwerpen van investeringsplannen uit te voeren. De DNB moet aantonen hoe hij rekening heeft gehouden met het algemeen belang en met de technische, economische en financiële haalbaarheid.

- Met betrekking tot de rechtsgevolgen van de studie:

Zoals vermeld in het vorige lid zal de studie waartoe BRUGEL opdracht heeft gegeven, overeenkomstig de bepalingen van artikel 24ter, § 1-lid 3 van de elektriciteitsordonnantie, het voorwerp uitmaken van een debat in het Parlement vooraleer de Regering de studie in aanmerking neemt voor het opstellen van een besluit. Het spreekt voor zich dat in dit kader alle aspecten van de studie zullen worden gecontroleerd door de volksvertegenwoordigers die democratisch zijn verkozen door de hele Brusselse bevolking. Dit zal zeker een essentiële stap zijn voordat de uitgevoerde studie leidt tot het creëren van rechtsgevolgen die worden omgezet in een regelgevende tekst.

Gelet op het voorgaande is BRUGEL van mening dat voormelde studie deel uitmaakt van een reeks adviezen en studies die de wetgever en de overheid klaarheid zullen brengen bij de beslissingen die zij zullen moeten nemen met betrekking tot de uitrol van de slimme meters. Daarom is het volgens ons verkeerd te denken dat de studie alleen al onmiddellijke rechtsgevolgen zou hebben, vooral omdat de inhoud ervan door het Parlement zal worden beoordeeld.

4.1.2 Met betrekking tot de naleving van de bepalingen van de Brusselse elektriciteits- en gasordonnanties:

De belangrijkste aandachtspunten met betrekking tot de naleving van de Brusselse ordonnances betreffen de niet-naleving van het toestemmingssysteem opt-in/opt-out en van de nicheloga (die de massale uitrol van slimme meters uitsluit) die door de Brusselse ordonnances wordt opgelegd.

In de artikelen 24 ter en 18ter van respectievelijk de elektriciteits- en gasordonnantie wordt namelijk verwezen naar duidelijke bepalingen over de niches waarop de uitrol van slimme meters is gericht en het type toestemming dat van toepassing is op elke niche van afnemerscategorie. Deze bepalingen werden slechts in één van de drie in de studie van BRUGEL geanalyseerde scenario's in aanmerking genomen. Deze keuze is ingegeven door de wens om de gewestelijke autoriteiten relevante antwoordelementen te geven die niet alleen rekening houden met het geldende wettelijke kader. Zoals uit onderstaande tabel blijkt, is het basisscenario in overeenstemming met de niches en het toestemmingssysteem (opt-in/opt-out) die in de elektriciteitsordonnantie zijn vastgelegd. De andere scenario's zijn bedoeld om de haalbaarheid ervan te beoordelen in geval de uitrol wordt uitgebreid naar niches die niet worden genoemd in de ordonnances en het systeem van voorafgaande toestemming (opt-in) wordt afgezwakt. De resultaten van de kosten-batenanalyses laten zien dat de economische kosteneffectiviteit van de uitrol van slimme meters kan worden verbeterd door de plaatsing uit te breiden naar andere niches en door het systeem van voorafgaande toestemming (opt-in) te beperken tot niet-essentiële functionaliteiten (bijvoorbeeld het uitlezen van de belastingscurve). Bovendien zou de uitrol van slimme gasmeters alle scenario's economisch negatief maken.

Uitrolscenario's	Naleving van het wettelijk kader	Toestemmingssysteem		NPV (M€)		
		Voorafgaandelijk (Opt-in)	A posteriori (Opt-out)	4G	PLC	Hybride
Basis = Niches Ordonnanties (vervanging van het volledige park over 30 jaar)	Conform aan de Elektriciteitsordonnantie	- Vervanging meters - Renovatie van gebouwen - Op vraag	- Elektrische voertuigen - Verbruik > 6MWh/jaar - Opslag - Flexibiliteitsdienst - Producenten	-95	-	-
Basis + 3 extra niches (energiegemeenschap, kwetsbare afnemers en tarieven voor vermogensaanpassing): vervanging van het volledige park over 20 jaar.	Onder voorbehoud van aanpassing van het wettelijk kader: - Extra niches - Af te zwakken opt-insysteem	- Een verplicht standaardregime: één indexaflezing per maand, openen/sluiten, vermogensaanpassing, spanningsoverschrijdingen en onderbrekingsduur	Alle afnemers kunnen op elk moment vragen om de communicatie met de meter te stoppen.	+1	-	+10
Veralgemeend (vervanging van het gehele park over 10 jaar)	Onder voorbehoud van aanpassing van het wettelijk kader: - Verlaten van de nichelogica, - Af te zwakken opt-insysteem	- Opmeting van de belastingscurve en vooruitbetaling worden op verzoek geactiveerd -		+29	+107	+74

4.1.3 Met betrekking tot de naleving van de procedure voor de overheidsopdrachten voor de uitvoering van de studie van BRUGEL:

Over de openbare aanbestedingsprocedure die BRUGEL heeft toegepast om haar studie, die aan de openbare raadpleging werd voorgelegd, te laten uitvoeren door een extern studie bureau werden twee belangrijke opmerkingen gemaakt: het gaat om de naleving van de procedure die is vastgelegd in de bepalingen van de elektriciteits- en gasordonnantie en om de selectiecriteria van de kandidaten die inschrijven op de overheidsopdracht.

- **Met betrekking tot de naleving van de bepalingen van de Brusselse elektriciteits- en gasordonnanties:**

Tijdens de openbare raadpleging ontving BRUGEL de volgende opmerking: "de openbare aanbestedingsprocedure met betrekking tot de opstelling van voornoemd verslag is gebrekkig door het ontbreken van de ordonnantie waarop ze wettelijk is gebaseerd. Bijgevolg is de gunning van de overheidsopdracht en het daaruit voortvloeiende verslag aangetast door een rechtsgebrek, zodat dit verslag niet rechtsgeldig

uitwerking kan hebben op grond van voormelde ordonnantie en de toepassing van voormeld verslag moet worden uitgesloten in het kader van de opdracht van BRUGEL in dat verband".

In de eerste plaats wil BRUGEL erop wijzen dat haar acties, vooral op het vlak van slimme meters, gebaseerd zijn op meerdere bepalingen van de elektriciteits- en gasordonnanties. De ordonnantie van 19 juli 2001 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, waarvan artikel 30bis, § 2 als volgt luidt:

"[...] BRUGEL wordt bekleed met een opdracht tot verlening van advies aan de overheid over de organisatie en de werking van de gewestelijke energiemarkt enerzijds, en met een algemene opdracht van toezicht op en controle van de toepassing van de hiermee verband houdende ordonnanties en besluiten anderzijds.

BRUGEL is belast met volgende opdrachten:

1° het geven van adviezen, studies of gemotiveerde beslissingen, en het indienen van voorstellen in de gevallen die zijn vastgelegd door deze ordonnantie en door de bovenbedoelde ordonnantie van 1 april 2004 of hun uitvoeringsbesluiten;

2° op eigen initiatief of op vraag van de minister of de Regering, het uitvoeren van onderzoeken en studies of het geven van adviezen, betreffende de elektriciteits- en gasmarkt; [...]"(Onderlijningen en vette letters door ons aangebracht).

Zo vindt de aankondiging van de overheidsopdracht die op 18 juni 2018 werd gepubliceerd om een studie op eigen initiatief uit te voeren over de uitrol van slimme meters zijn wettelijke basis in bovengenoemd artikel.

Daarom was een specifieke ordonnantie bepaling niet nodig om deze studie uit te voeren.
--

Bovendien voorzagen de technische clausules van de studieopdracht al in alle economische, sociale en energetische beoordelingen die de door de ordonnantie worden geëist. De elektriciteitsordonnantie voorziet namelijk in een specifieke en transversale studie van BRUGEL om de economische, energetische en sociale geschiktheid van de ontwikkeling van slimme meters te onderzoeken voor elke niche die in artikel 24ter wordt bedoeld en voor elke nieuwe categorie van eventuele begunstigden (zie paragraaf 4.1.1 van dit verslag).

- **Met betrekking tot de selectiecriteria van de kandidaten die inschrijven op de overheidsopdracht.**

Tijdens de openbare raadpleging werd ook gewezen op het gebrek aan criteria van onafhankelijkheid en neutraliteit van de inschrijvers ten aanzien van de instellingen die de uitrol van communicerende meters in Europa en in het bijzonder in België opleggen. Bovendien werd de neutraliteit van de onderneming die de studie van BRUGEL heeft uitgevoerd ter discussie gesteld door enerzijds de vermeende banden tussen deze onderneming en de Europese Commissie en anderzijds door de samenstelling van de klantenportefeuille van deze onderneming.

- **Wat betreft het gebrek aan een criterium van neutraliteit van de voor het uitvoeren van de studie gekozen inschrijver ten aanzien van de instellingen die slimme meters opleggen:**

BRUGEL vindt het moeilijk te begrijpen dat de onafhankelijkheid van de inschrijver ten opzichte van de Europese instellingen ter discussie wordt gesteld. De Europese bepalingen over de uitrol of over de voorwaarden voor de eventuele uitrol van slimme meters zijn vastgelegd in wetteksten die zijn

goedgekeurd door het Europees Parlement, waarvan de vertegenwoordigers democratisch zijn verkozen. Deze teksten weerspiegelen de visie van de meerderheid van de Europeanen wat de energiemarkt betreft. De Europese Commissie is slechts de uitvoerende tak van de Europese Unie, waarvan de bevoegdheid zich beperkt tot het indienen van ontwerp-wetteksten.

Om een parallel te trekken met het Brusselse kader, moeten we volgens deze redenering ook eisen dat de inschrijver onafhankelijk is ten opzichte van Leefmilieu Brussel, de Brusselse regering of het Brussels Parlement.

Bovendien zou het uitsluiten van een overheidsopdracht, van alle kandidaat-inschrijvers die reeds studies hebben uitgevoerd voor openbare, gewestelijke, federale of internationale overheden enerzijds en voor particuliere ondernemingen anderzijds, tot gevolg hebben dat alle overheidsopdrachten op het gebied van energie onbeantwoord zouden blijven.

Gelet op het voorgaande is BRUGEL van mening dat zij de wettelijke bepalingen inzake overheidsopdrachten en de bepalingen van de bovengenoemde ordonnanties strikt heeft nageleefd.

4.2 Opmerkingen over de relevantie van de methodologie en de in de studie gehanteerde hypotheses

4.2.1 De methodologie van de studie, het voorafgaand overleg met de spelers en het in aanmerking nemen van hun zorgen in de studie:

In het licht van de opmerkingen die tijdens de raadpleging werden ontvangen, lijkt het erop dat de methodologie die werd gebruikt om de studie uit te voeren niet duidelijk genoeg is om de benadering van BRUGEL te begrijpen voor de aanpak van het probleem van de evaluatie van de economische, sociale en energetische geschiktheid van de uitrol van slimme meters. Sommige deelnemers pleiten er immers voor om andere alternatieven voor de plaatsing van slimme meters te analyseren om de doelstellingen van de energietransitie te bereiken of om aan te tonen dat er geen negatieve gevolgen zijn (voor de gezondheid, de maatschappij of de economie) voor de gebruikers. Bovendien betreuren sommige spelers die hebben deelgenomen aan het overleg dat door het studiebureau of in het kader van het opvolgingscomité van de studie werd georganiseerd, dat in de studie niet echt rekening werd gehouden met hun zorgen. BRUGEL betreurt deze vaststelling ook en wenst deze verschillende aspecten hieronder te verduidelijken. BRUGEL wijst echter op de steun van de netbeheerders (ELIA en SIBELGA) en FEBEG voor de benadering van BRUGEL, die de eindafnemer een centrale rol wil geven in de energie- en flexibiliteitsmarkten.

- Met betrekking tot de methodologie die werd gebruikt om de studie uit te voeren:

De methodologie die BRUGEL hanteert om deze studie uit te voeren, werd beschreven in de technische clausules van de overheidsopdracht die bindend zijn voor het studiebureau. Hoewel dit bestek werd gepubliceerd voordat de nieuwe ordonnanties werden aangenomen, voorzagen de technische clausules reeds in alle economische, sociale en energetische evaluaties die deze ordonnanties voorschrijven. Om deze evaluaties uit te voeren, werd de studie opgesplitst in drie delen, met elk een specifiek doel. Het eerste deel van de studie was gericht op het identificeren van een model voor de uitrol van slimme meters dat het best geschikt is voor de Brusselse context. Op basis van de verschillende uitdagingen van het Gewest (met name die van de energietransitie) zijn use-cases voor slimme meters gedefinieerd om de

geïdentificeerde uitdagingen te activeren. Voor elk onderzocht gebruik werden de te activeren functies van de slimme meters geïdentificeerd. Op basis van dit onderzoek zijn drie uitrolmodellen vastgesteld. Die maken het mogelijk om (via use-cases) in meer of mindere mate bij te dragen aan de concretisering van de geïdentificeerde uitdagingen. Deze eerste fase van de studie is zeer belangrijk in zoverre dat ze al een antwoord geeft op de vraag naar de geschiktheid (rekening houdend met de uitdagingen van het Gewest: economisch, sociaal en energetisch) om slimme meters uit te rollen in vergelijking met een referentiesituatie zonder meters die met de markt communiceren. In het tweede deel van de studie werd de economische haalbaarheid van de drie geïdentificeerde modellen onderzocht, evenals de economische, sociale en energetische risico's en geschiktheid. Op basis van deze verschillende evaluaties wordt in het derde deel van de studie een routekaart voorgesteld voor hervormingen van wetgeving, regelgeving en regulering met het oog op de invoering van het meest gunstige uitrolmodel voor het Gewest. Daarnaast werd een reeks maatregelen aanbevolen voor een betere ondersteuning van de afnemer bij het gebruik van deze meters (voorstudies, proefprojecten enz.). Wat de gevolgen van de elektromagnetische vervuiling voor de gezondheid betreft, beperkte de studie van BRUGEL zich tot een vermelding ervan in de kwalitatieve analyse, omdat dit niet behoort tot de doelstellingen die door de Brusselse ordonnances worden aangegeven (zie punt 4.1.1 van dit verslag). BRUGEL wacht op de conclusies van de studie die aan LB werd toevertrouwd om er rekening mee te houden in haar toekomstige reflectie, beslissingen en adviezen.

Rekening houdend met de noodzaak om de in de studie gebruikte methodologie te verduidelijken, zal BRUGEL een nieuwe samenvatting van de studie² publiceren om de gekozen aanpak te verduidelijken.

- ***Met betrekking tot de organisatorische aspecten:***

Omwille van de transparantie, het algemeen belang en de noodzaak om verschillende standpunten te horen, heeft BRUGEL een comité opgericht om de studie op te volgen, waarvan de leden de verschillende marktspelers (distributienetbeheerders, leveranciers, sociale spelers, administratie) en de gewestelijke overheden waren. Dit opvolgingscomité werd opgericht, en in het bestek van de studie vermeld, om het werk van het studiebureau te begeleiden, uit te dagen en te sturen. Bovendien heeft het studiebureau verschillende workshops en interviews gehouden met de verschillende spelers om naar hun aandachtspunten te peilen en hun voorstellen te verzamelen. Het doel is om iedereen in staat te stellen bij te dragen aan het vaststellen van een model dat het best past bij de Brusselse context. Deze aanpak resulteerde daarentegen in een strikt tijdsmanagement tijdens de opvolgingsvergaderingen, wat soms leidde tot een gevoel van beperkte spreektijd voor de deelnemers.

- ***Met betrekking tot het in aanmerking nemen van de zorgen van de verschillende partijen:***

BRUGEL heeft meermaals, tijdens opvolgingsvergaderingen of bilaterale vergaderingen, duidelijk gemaakt dat het doel van het overleg niet was om een consensus tussen de deelnemers te bereiken, maar om zo optimaal mogelijk rekening te houden met het samengaan van de soms uiteenlopende belangen. BRUGEL heeft zichzelf de verplichting opgelegd om alle

---

² <https://www.brugel.brussels/publication/document/studies/2020/nl/studie34-smartmeter.pdf>

vragen te beantwoorden met betrekking tot de keuzes die bij de uitvoering van de studie werden gemaakt en heeft er herhaaldelijk aan herinnerd dat ze niet van plan is in de plaats te treden van de sociale spelers bij de bepaling van begeleidende maatregelen voor kwetsbare afnemers. BRUGEL pleitte er echter voor om deze spelers op het terrein te betrekken bij studies of proefprojecten om de meest geschikte begeleidende maatregelen vast te stellen om de functionaliteiten van de slimme meters te benutten.

4.2.2 Relevantie van de studiehypothesen:

- **Met betrekking tot de relevantie van het voorstel van een nieuwe niche "Kwetsbare afnemers" en het niet beperken van de uitrol tot grote energieverbruikers:**

Meerdere deelnemers aan de openbare raadpleging stelden voor de evaluatie te beperken tot bepaalde categorieën elektriciteitsverbruikers (industriële gebruikers, prosumers en gebruikers van elektrische voertuigen) en de meterverrichtingen te beperken tot het aflezen van de index op afstand. Velen betwijfelen immers de relevantie van het uitrusten van bepaalde afnemers, die nauwelijks 2036kWh verbruiken, met slimme meters. BRUGEL deelt deze visie niet, die het gebruik van slimme meters reduceert tot het potentieel om het verbruik te verminderen en tot de uitlezing op afstand. Op te merken valt dat enkele duizenden professionele verbruikers al beschikken over meters die op afstand worden opgenomen, terwijl de slimme meter gericht is op afnemers van wie het aansluitingsvermogen in laagspanning lager is dan 56kVA. Het voordeel van het uitrusten van deze klanten met slimme meters is dat ze de mogelijkheid krijgen om bepaalde flexibele belastingen (boiler, batterij, productie) te moduleren volgens prijssignalen en te profiteren van een betere kwaliteit van dienstverlening (openen/sluiten van de meter op afstand, kwaliteit van de levering, aanpassing van het onderschreven vermogen, compensatie voor lange onderbrekingen of schade veroorzaakt door het net, enz.) Het beperken van de functionaliteit van de meters tot loutere uitlezing voor bepaalde categorieën gebruikers zal alleen ten goede komen aan de betrokken afnemers en alleen voor die diensten, zonder dat dit maatschappelijke voordelen oplevert door de vermindering van de operationele kosten die verband houden met het handmatig uitlezen door de distributienetbeheerder of met de beperking van de piekbelasting op het net, wat extra investeringen om aan de vraag te voldoen, zou verhinderen.

De door de sociale spelers genoemde risico's in verband met de verwachte complexiteit van de commerciële aanbiedingen en de grotere ondoorzichtigheid van de prijzen zijn echter niet verwaarloosbaar en zouden door middel van passende maatregelen in aanmerking moeten worden genomen. In die zin beveelt de studie proefprojecten en specifieke analyses aan om begeleidende maatregelen te identificeren, met name voor kwetsbare afnemers, zodat deze risico's worden verminderd en mogelijkheden worden geboden om de voordelen van slimme meters te benutten.

Anderzijds lijkt het duidelijk dat slimme meters de problemen van verouderde huishoudtoestellen of slecht geïsoleerde gebouwen niet zullen oplossen. Slimme meters zullen vooral dienen om nauwkeurige en actuele informatie over het verbruik van huishoudens te verstrekken om verrassingen te voorkomen bij regularisatiefacturen die soms zeer laat aankomen of op onnauwkeurige verbruiksgegevens zijn gebaseerd.

- **Met betrekking tot het energiebesparingspotentieel voor kwetsbare afnemers:**

Tijdens de openbare raadpleging werden begrijpelijke vragen ontvangen over het op 3,5% geschatte energiebesparingspotentieel voor de categorie "kwetsbare consumenten" in vergelijking met een geschatte besparing van 0,5% voor gewone consumenten. Sommige deelnemers stellen de relevantie

van een dergelijk potentieel in vraag en anderen vragen zich af hoe een dergelijk potentieel gerealiseerd zou worden.

Het geschatte energiebesparingspotentieel van 3,5% in de categorie kwetsbare consumenten is in de eerste plaats gebaseerd op het besparingspotentieel van gemiddeld 7% dat in Nederland werd vastgesteld in een proefproject met als titel 'pilot prepaid energy in Nederland'.

Aangezien in de studie geen rekening is gehouden met de functionaliteit van vooruitbetaling en het voorzorgsbeginsel bij de beoordeling van de besparing werd gehanteerd, is de consultant uitgegaan van de hypothese dat de helft van de in de (hierboven genoemde) Nederlandse studie gevonden besparing, dat wil zeggen een maximaal mogelijk reductiepotentieel van 3,5%, in Brussel haalbaar zou zijn met passende begeleidende maatregelen.

Voor de gewone verbruikers wordt het energiebesparingspotentieel geschat op 0,5% (de laagste waarde die werd vastgesteld in de in de studie uitgevoerde benchmark). De keuze voor een dergelijke voorzichtige hypothese wordt ingegeven door de scepsis van sommige spelers ten aanzien van het reële besparingspotentieel bij gebrek aan passende stimulerende maatregelen. Daarom zijn wij van mening dat dit besparingspotentieel met passende begeleidende maatregelen groter zou zijn.

De besparing voor kwetsbare afnemers wordt geschat aan de hand van de volgende formule: Besparingen op de energiefactuur van het kwetsbare huishouden + Besparingen door het ondersteuningssysteem (gewestelijk & federaal) - Kosten van de begeleidende maatregelen. Voor de evaluatie van deze winst werd rekening gehouden met een mediaan jaarverbruik van een gemiddeld huishouden (2.036 kWh).

De kosten van de maatregelen (jaarlijks gemiddelde per kwetsbaar huishouden) worden geraamd op 10 euro per jaar (met een jaarlijkse indexering volgens het inflatiepercentage van 1,5%). Dit is een begrotingsbedrag dat aan passende maatregelen moet worden besteed. De studie had immers niet de ambitie om deze maatregelen te definiëren. Bovendien werden in het derde deel van de studie (zie het actieplan van de routekaart) verschillende specifieke studies aanbevolen voor de vaststelling van begeleidende maatregelen (met name door middel van proefprojecten en in samenwerking met de spelers op het terrein).

Hieronder staan de resultaten in netto geactualiseerde waarde (30 jaar) voor kwetsbare afnemers volgens de drie modellen:

	Ordonnantie 4G	Geoptimaliseerd 4G	Massaal 4G
Totaal bescherming kwetsbare verbruiker (in k€)	/	10.396	14.212
Besparing factuur kwetsbaar huishouden (in k€)	/	15.275	21.164
Gewestelijke/federale baten (in k€)	/	7.306	9.979
Kost van de maatregelen (in k€)	/	12.185	16.931

- **Met betrekking tot het systeem van toestemming opt-in/opt-out :**

Verschillende deelnemers aan de openbare raadpleging wezen op de veralgemening van het door de studie aanbevolen opt-out-systeem, aangezien dit in strijd is met de tekst van de ordonnantie en met het idee van activering van de eindafnemers. In dit verband moet eraan worden herinnerd dat het doel van de studie is om de uitrol in de eerste plaats te onderzoeken in overeenstemming met het wettelijk kader (dit was het doel van het model dat in de studie wordt aangeduid als het "ordonnantiemodel"), maar ook om antwoordelementen te bieden aan de gewestelijke autoriteiten door modellen te onderzoeken die aanpassingen van het wettelijk, regelgevend en regulerend kader vereisen (modellen 2 en 3 van de studie). De vergelijkende analyse met de andere Gewesten en landen die aan België grenzen die werd uitgevoerd door het studiebureau, toonde het unieke karakter van het Gewest aan in zijn behandeling van het mechanisme van voorafgaande toestemming van de eindafnemers en van de exorbitante extra kosten op de business case.

Bovendien was de hypothese van de studie nooit om alle klanten actief te maken op de energiemarkt, maar om degenen die dat wensen de mogelijkheid te geven hun uitwisselingen met het net te moduleren (afnames of injecties), met name via flexibele belastingen (boiler, opslagbatterij, enz.), om de directe economische voordelen te benutten en om indirect bij te dragen tot het algemene optimum in de ontwikkeling van de netten (piekafvlakking, verliesreductie, spanningsregulering, enz.).

- **Met betrekking tot de winst in verband met verrichtingen op afstand:**

De studie in opdracht van BRUGEL concludeert dat de uitbreiding van de uitrol van slimme meters naar het gasnet een negatief economisch rendement oplevert. Rekening houdend met deze vaststelling hebben sommige deelnemers aan de openbare raadpleging de relevantie van de voordelen met betrekking tot verrichtingen op afstand in vraag gesteld, voor zover deze verrichtingen (uitlezen, openen en sluiten, enz.) ook betrekking hebben op de gasmeters en vereisen dat de distributienetbeheerder zich verplaatst om ze uit te voeren.

De studie onderscheidt inderdaad twee soorten verrichtingen op afstand (gegroepeerd binnen de winstpost het "distributienetonderhoud"): deze zijn

- Uitlezing van het verbruik op afstand:
- En interventies op afstand voor verschillende marktscenario's zoals gespecificeerd in tabel 17 op pagina 54 van de studie.

De winst met betrekking tot deze twee posten wordt in de onderstaande tabel weergegeven. Het is duidelijk dat de grootste winst wordt behaald met interventies op afstand. Deze tabel toont de geactualiseerde bedragen (over 30 jaar) van de winsten in verband met verrichtingen op afstand.

		Ordonnantie 4G	Geoptimaliseerd 4G	Massaal 4G
Onderhoud van het distributienet (in duizend euro)	Opmeting ter plaatse	5.971	11.125	18.280
	Interventies op afstand	36.872	46.240	62.789

- Met betrekking tot de opmeting op afstand:**

Bij gebrek aan slimme meters voor gas wordt de opmeting nog steeds manueel verricht (door de DNB of de DNG). Bijgevolg zal er niet worden bespaard op de kosten voor de opmeting van het verbruik van toegangspunten voor beide fluïda (elektriciteit en gas). De baten van opmeting op afstand komen dus vooral van huishoudens zonder aardgas. Bovendien wordt verwacht dat de frequentie van de elektriciteitsmeteraflezing in de toekomst zal toenemen onder impuls van Europese richtlijnen die tot doel hebben meer gegevens beschikbaar te stellen aan afnemers zodat ze beschikken over frequente informatie over hun energiefacturen ('Billing information').

Het 'Clean energy package for all Europeans' bepaalt namelijk dat het elektriciteitsverbruik in de komende jaren ten minste om de zes maanden wordt opgenomen (Richtlijn 2019/944, bijlage II, punt 2, onder b) en c)). Deze verplichting bestaat niet voor aardgas. Het is niet *a priori* noodzakelijk dat een technicus langskomt voor de meteropneming maar deze verhoging van de frequentie (langskomen en/of invoeren) zal een extra kostenpost vormen in vergelijking met de jaarlijkse opmeting voor gas.

- Met betrekking tot de interventies op afstand:**

De meeste interventies (openen, sluiten, beperken, ...) vereisen gekwalificeerde medewerkers voor elk type fluïdum (elektriciteit of gas), zodat er niet veel synergie is in het beheer van de verrichtingen op de elektriciteitsmeter en de gasmeter. De kosten van de verrichtingen op de elektriciteitsmeter worden dus globaal gezien vermeden door de slimme meter. Bovendien worden in de toekomst nieuwe behoeften verwacht voor het beheer van de elektriciteitsmeters (aanpassing van het vermogen op de meter, informatie over de duur van de onderbrekingen voor de compensatieregeling enz.)

- Met betrekking tot de winsten en kosten van de eindafnemers:**

Uit de reacties die tijdens de raadpleging werden ontvangen, blijkt dat de winsten en kosten die door de studie aan de eindafnemers (in de studie DNG genoemd) worden toegewezen, niet duidelijk in de studie zijn vermeld. In deze paragraaf brengt BRUGEL verduidelijkingen aan over deze winst- en kostenposten in verband met de DNG. Dit zijn verschillende posten waarvan het resultaat wordt berekend met een netto geactualiseerde waarde op basis van een periode van 30 jaar. De studie heeft de voor de distributienetbeheerder vastgestelde winsten en kosten niet aan de DNG toegewezen, die uiteindelijk via de tarieven aan alle DNG zullen worden doorberekend.

De onderstaande tabel geeft details over de verschillende kosten- en winstenposten voor de twee groepen "Maatschappij" en "DNG" volgens het uitrolmodel: model ordonnantie 4 G (tabel 21 van de studie), Geoptimaliseerd 4G (tabel 22 van de studie) en massaal 4G (tabel 23 van de studie). De kosten die aan de maatschappij worden toegerekend, bestaan uit communicatiekosten, kosten voor

begeleidende maatregelen (voor kwetsbare afnemers) en kosten in verband met toestemming. De winst die voor de maatschappij wordt vastgesteld, is de winst in CO₂ die wordt vermeden en de winst voor het ondersteuningssysteem (Regionaal/Federaal) voor kwetsbare afnemers (door de verlaging van de energiefactuur met 3,5%).

Met betrekking tot de DNG worden alleen de kosten in verband met de toestemming in aanmerking genomen. De winst komt overeen met de ontwikkeling van hernieuwbare energie en opslag, steun voor energie-efficiëntie, collectief eigenverbruik, bescherming van de kwetsbare consument, ontwikkeling van nieuwe tarieven en ontwikkeling van flexibiliteitsoplossingen.

Een meer gedetailleerde beschrijving van de verschillende posten is te vinden in de hoofdstukken 2.2.2. en 2.2.3. van de studie. Deze posten variëren afhankelijk van het uitrolmodel. De toestemmingskosten bestaan bijvoorbeeld alleen in het ordonnantiemodel, omdat de andere twee modellen zijn geëvalueerd zonder het toestemmingssysteem waarin in de elektriciteitsordonnantie voorziet.

De toestemmingskosten vertegenwoordigen de gedeelde inkomsten volgens de hypothese dat de communicatie op afstand niet door een groot aantal klanten zou worden geactiveerd. Volgens de schattingen van het studiebureau dat de studie heeft uitgevoerd, zou slechts 7% van de meters worden geactiveerd in het geval van expliciete toestemming (opt-in). Volgens deze hypothese zou het grootste deel van de winsten die verband houden met de voordelen van communicatie op afstand dus verloren gaan. De totale gedeelde inkomsten (die een kost van 44 miljoen euro vertegenwoordigen) worden vervolgens uitgesplitst over de drie categorieën van begunstigden van de verschillende winstposten (DNB, maatschappij en gebruikers).

De communicatiekosten houden verband met het sturen van brieven, bewustmakingscampagnes, de implementatie van een website en het aanwerven van een VTE.

	Kosten (in duizend euro)				Baten (in duizend euro)			
	Ordonnantie 4G	Geoptimaliseerd 4G	Massaal 4G		Ordonnantie 4G	Geoptimaliseerd 4G	Massaal 4G	
Maatschappij								
Communicatiekosten	4273	4444	4578		Gewestelijke/federale baten (met betrekking tot de bescherming van kwetsbare afnemers)	/	7306	9979
Kostprijs van de begeleidende maatregelen	/	12185	16931		Winst vermeden CO2	1150	1249	1403
Kostprijs toestemming	76	/	/					
Som	4349	16629	21509		Som	1150	8555	11382
DNG								
Kostprijs toestemming	1508	/	/		Ontwikkeling van hernieuwbare energieën en opslag	8474	8474	8474
					Ondersteuning van de energie-efficiëntie	16282	19953	28980
					Collectief zelfverbruik	/	4498	4498
					Baten verbonden aan de bescherming van de kwetsbare gebruiker	/	15275	21164
					Ontwikkeling van nieuwe tarieven	683	25991	34068
					Ontwikkeling van flexibiliteitsoplossingen	7158	7742	8968
Som	1508	/	/		Som	32597	81933	106152

Om het begrip van de studie te vergemakkelijken, zal de informatie in dit deel worden opgenomen in de nieuwe samenvatting van de studie die door BRUGEL zal worden gepubliceerd.

4.3 Opmerkingen over de relevantie van de evaluatie van de economische, sociale en milieukansen

4.3.1 Onderscheid tussen de evaluaties van de economische, sociale en milieukansen:

Zoals eerder gezegd, heeft de studie van BRUGEL als doel evaluaties te maken van de economische, sociale en milieukansen van de uitrol van de slimme meters. Volgens sommige deelnemers komt de studie niet tegemoet aan deze eis, daar slechts een beperkt aantal bladzijden van de studie is gewijd aan deze evaluaties (enkel bladzijden 66 tot 75 van de 133 bladzijden tellende studie zijn eraan gewijd). BRUGEL begrijpt dat de studie er niet in slaagt een voldoende duidelijk onderscheid te maken tussen deze verschillende evaluaties, wat waarschijnlijk heeft geleid tot verwarring bij wie de studie heeft gelezen. De bewuste pagina's (blz. 66 tot 75 van de studie) komen slechts overeen met het deel betreffende de kwalitatieve analyse van de studie; het eerste deel van de studie en de kwantitatieve analyses die in de rest van het document worden ontwikkeld, handelen ook over de eisen van de ordonnanties (op economisch, sociaal en milieuvlak).

4.3.2 Rekening houden met de sociale en economische impact

Meerdere deelnemers aan de openbare raadpleging hebben gewezen op de vele controverses en vragen die sinds vele jaren input leveren voor de publiekelijk gevoerde debatten over de gezondheids- of economische effecten (al dan niet gunstig) van de slimme meters. Wat betreft de economische voordelen verbinden meerdere deelnemers de motivering voor de uitrol van deze meters met enkel het potentieel om het verbruik te beperken, waardoor ook de energiefactuur kan dalen, terwijl vele andere overwegingen (verbetering van de marktprocessen, duurzaamheid van het elektrisch systeem in de context van ontwikkeling van de intermitterende of flexibele belasting ...) in aanmerking moeten worden genomen in de context van de energietransitie. Op basis van de publicaties in verband met deze elementen van controverse hebben meerdere deelnemers ervoor gepleit om de slimme meters enkel te installeren in ondernemingen of bij grote verbruikers. Om te beginnen dient erop te worden gewezen dat de slimme meters enkel betrekking hebben op aansluitingspunten met een vermogen lager dan 56 kVA en dus betrekking hebben op kleine ondernemingen en op de residentiële sector (volgens het technisch reglement voor elektriciteit beschikt een residentieel verbruiker over ten minste 10 kVA aansluitingsvermogen). Ondernemingen met een aansluitingsvermogen van meer dan 56 kVA, hebben al een AMR-meter³ (= door de DNB op afstand uitgelezen laadcurve). Bovendien bevat de studie een lijst van de vele economische voordelen voor de residentiële klant, inzonderheid:

- het energiebesparingspotentieel voor "klassieke" gebruikers wordt geraamd op 0,5% (zeer voorzichtige hypothese daar het gaat om de laagste waarde die is genoteerd in het kader van de benchmark die in de studies is gemaakt en geen rekening houdt met eventuele begeleidende maatregelen). Het energiebesparingspotentieel voor kwetsbare afnemers wordt geraamd op 3,5% in de categorie van de kwetsbare verbruikers met passende begeleidende maatregelen (hypothese op basis van het besparingspotentieel van gemiddeld 7% vastgesteld in Nederland: de studie hield rekening met de helft van dit potentieel, i.e. 3.5%);
- De operaties (openen, afsluiten, wijziging van vermogen ...) kosten minder wanneer ze op afstand worden uitgevoerd: deze operaties moeten worden uitgevoerd met strikte inachtneming van het toepasselijk wettelijk kader en onder het toezicht van de DNB (geen automatische afsluiting van de meters);

---

³ Automatic Meter Reading, i.e. een door de DNB op afstand uitgelezen laadcurve.

- De sterke afname van het risico van afsluiting in geval van verhuizing. Dergelijke afsluiting creëert angst bij de huishoudens en vooral bij de meest kwetsbare gezinnen;
- De waardering van de flexibele belastingen (boilers, batterijen ...);
- De optimalisatie van de investeringen in het net (dus beperking van de tariefverhogingen).

In tegenstelling met sommige andersluidende beweringen kunnen al deze elementen, gecombineerd met passende begeleidende maatregelen, leiden tot minder discriminatie tussen enerzijds klanten die voordeel kunnen halen uit hun slimme meters (of AMR voor ondernemingen) en anderzijds klanten bij wie deze nieuwe meters niet zullen worden geïnstalleerd.

Bovendien stelt BRUGEL vast dat de behandeling van het sociale aspect in de studie niet voldoende duidelijk en begrijpelijk lijkt, daar sommige deelnemers aan de openbare raadpleging zich enkel beperken tot de pagina's 66 tot 76 van het kwalitatieve deel van de studie. Zoals gezegd op pagina 66 van de studie heeft het kwalitatieve deel van de studie enkel betrekking op de niet-kwantificeerbare aspecten. Voor een duidelijk begrip van alle sociale aspecten van de studie dient men dus rekening te houden met de volledige analyse (kwalitatief en kwantitatief). In het eerste deel van de studie, dat tot doel had te bepalen welk model het meest is aangepast aan de Brusselse context, worden meerdere uitdagingen in verband met het sociale aspect besproken. Het gaat om uitdagingen die een weerslag hebben op het energiebeheer van de klanten en de energietransitie ondersteunen (collectief eigen verbruik, bescherming van kwetsbare afnemers, kwaliteit van de diensten ...): voor elke uitdaging stelt het verslag de impact voor de eindafnemer vast. Het tweede deel van de studie handelt over de valorisatie van de "use cases" die, naargelang het model van uitrol, toelaten de uitdagingen te activeren die in het eerste deel van de studie zijn besproken.

Wat betreft de impact van de tijdslots op sommige gebruikers (bejaarden, jongeren, werknemers ...) die sommige deelnemers aan de raadpleging ter sprake hebben gebracht, voorziet de studie er niet in deze tijdslots op te leggen maar aan de klanten die dat wensen de mogelijkheid te bieden te kiezen voor een meetstelsel boven op het standaardstelsel (4 tijdslots vastgesteld door de ordonnantie). In dit verband is BRUGEL geen voorstander van het vastleggen van één enkel gebruiksstelsel van deze meters, maar wel van de definiëring van een bindend standaardstelsel waarbij de eindafnemers ook kunnen kiezen voor stelsels die meer op hun behoeften zijn afgestemd (via de meting van de laadcurve).

Wat betreft de gevolgen voor de gezondheid in verband met elektrogevoeligheid hebben meerdere deelnemers (meer dan ca. 100) gevraagd om het principe ALARA (As Low As Reasonably Achievable) toe te passen bij de keuze van de communicatiemiddelen met als doel de elektromagnetische emissies beter te typeren op elk knooppunt van het datanetwerk, filters te plaatsen voor de PLC-systemen (Power Line Carrier) of stelselmatig te communiceren via bekabelde netwerken (niet PLC). Deze deelnemers vragen ook om de gebruiker vrij te laten kiezen voor een meter die hem niet blootstelt aan bijkomende elektromagnetische vervuiling en hem tegelijk de mogelijkheid te bieden, zo hij dat wenst, om gebruik te maken van de functionaliteiten van een slimme meter. Volgens de deelnemers moet deze keuze te allen tijde worden gewaarborgd (inzonderheid in geval van verhuizing), waarbij de extra kosten zoveel mogelijk moeten worden beperkt.

Rekening gehouden met de impact voor elektrogevoelige gebruikers en de extra kosten van de te nemen beschermende maatregelen volgt BRUGEL deze problematiek op de voet, ook al behoort dit

niet tot haar bevoegdheden. De problematiek van de elektrogevoeligheid behoort immers tot de bevoegdheid van Leefmilieu Brussel (zie paragraaf 4.1.1 van dit verslag).

In dit verband, in uitvoering van artikel 24ter van de elektriciteitsordonnantie die in dat verband voorziet in een onderzoek, heeft minister Alain Maron aan Leefmilieu Brussel de opdracht gegeven een meetcampagne in situ uit te voeren van de elektromagnetische velden die slimme meters genereren alsook een overzicht op te stellen van de wetenschappelijke literatuur betreffende de elektromagnetische overgevoeligheid in verband met slimme meters.

In verband hiermee vestigt BRUGEL de aandacht van de gewestelijke overheden op onderstaande aspecten:

- Het is de taak van de DNB om apparatuur te installeren die niet schadelijk is voor de gezondheid van de gebruikers en BRUGEL zal bij het onderzoek van de ontwerpen van investeringsplannen van de DNB rekening houden met de resultaten van de evaluatie waarmee Leefmilieu Brussel werd belast. Bovendien vraagt BRUGEL aan de DNB om de gegevens van de fabrikant te bezorgen betreffende de emissies van de slimme meters die hij bij de gebruikers installeert.
- Het voorstel inzake de ontwikkeling van bekabelde communicatienetwerken (niet PLC) lijkt a priori niet in verhouding te staan, rekening gehouden met de aanzienlijke kosten die daarmee gepaard gaan ten opzichte van de verwachte voordelen. BRUGEL beveelt aan om het evenredigheidsbeginsel toe te passen wanneer er rekening wordt gehouden met legitieme bezorgdheid.
- Bij de keuze van de communicatietechnologie richten de Belgische DNB's zich op een gezamenlijke opdracht tot uitbesteding van het beheer van het geheel van de "draadloze" communicatieketen aan een gespecialiseerde operator die bij machte is garanties te bieden voor de communicatie met de meters voor de operaties van de opdracht. In dit verband denkt BRUGEL dat het belangrijk is om op Belgisch niveau te zoeken naar geharmoniseerde oplossingen die toelaten de kosten te beperken en de uitwisselingen met de markt te bevorderen.

In verband met de aspecten van cyberveiligheid en gegevensbescherming die de deelnemers aan de openbare raadpleging ter sprake hebben gebracht, denkt BRUGEL dat de Europese wetgeving ter zake volledig genoeg is en dat de strikte inachtneming ervan door de operators zou moeten toelaten de risico's in dit domein aanzienlijk te beperken. In dit verband heeft BRUGEL SIBELGA ertoe aangezet impactanalyses uit te voeren in verband met gegevensbescherming met als doel te bepalen welke acties dienen te worden ondernomen om de geïdentificeerde risico's te beperken.

4.3.3 Rekening houden met de milieu-impact

Net zoals in verband met het sociale aspect stelt BRUGEL vast dat de behandeling in de studie van het milieuaspect niet voldoende duidelijk lijkt, waardoor sommige deelnemers zich enkel beperken tot de pagina's 66 tot 76 van het kwalitatieve deel van de studie. Dit deel van de studie heeft immers geen betrekking op alle - inzonderheid kwantitatieve - elementen die worden geëvalueerd. BRUGEL wijst erop dat de milieuaspecten in eerste instantie worden behandeld in het eerste deel van de studie via de analyse van de uitdagingen van de Brusselse energiemarkt, inzonderheid de ontwikkeling van hernieuwbare energiebronnen, de energieopslag, de elektrische mobiliteit en de maatregelen inzake energie-efficiëntie. Vervolgens worden de use cases in verband met deze uitdagingen gevaloriseerd in het tweede deel van de studie.

Een van de opmerkingen die BRUGEL ter gelegenheid van de openbare raadpleging heeft ontvangen, had betrekking op de recyclage van de klassieke meters ten voordele van de in dit segment gespecialiseerde ondernemingen. Wat betreft de recyclage van de oude meters verwijst de studie inderdaad naar de voordelen voor de bedrijven die de klassieke meters recupereren (op het einde van hun levensduur, als gevolg van een defect of bij de vroegtijdige vervanging door een slimme meter). Voor de meters die zouden moeten worden vervangen omdat ze defect zijn of het einde van hun levensduur hebben bereikt, schrijven de Europese richtlijn 2012/27/EU en artikel 24ter van de elektriciteitsordonnantie voor om ze nu al te vervangen door elektronische of slimme meters. De klassieke meters kunnen echter enkel vroegtijdig door slimme meters worden vervangen indien de uitdagingen worden gerealiseerd die in de studie worden onderzocht en indien de verschillende voorafgaande evaluaties worden uitgevoerd (zie paragraaf 4.1.1 van dit verslag), zoals bedoeld in de elektriciteits- en de gasordonnantie. Het heeft dus zin te voorzien in een valorisatie van deze meters door de recyclagesector.

In verband met het elektrisch opladen van voertuigen lijkt de studie niet duidelijk genoeg te zijn wat betreft de kansen die slimme meters bieden om het gebruik van elektrische voertuigen te bevorderen. BRUGEL vestigt de aandacht op de realiteit van het huidige elektriciteitsnet dat niet voldoende gedimensioneerd is voor een groot aantal elektrische voertuigen. De DNB moet maatregelen voor beheer van de vraag ontwikkelen (meer bepaald via de slimme meters) om zijn investeringen in het net niet onbeperkt te verhogen. Bovendien kunnen de gebruikers van elektrische voertuigen de capaciteit van hun batterij benutten om elektriciteit te kopen op het ogenblik waarop die goedkoop is (bij de verhoging van de productie uit hernieuwbare bronnen). Bovendien legt de Brusselse wetgeving het gebruik van een bidirectionele meter op om de uitwisselingen op het net (afname en injectie) te meten. De functie "bidirectionele meting" is beschikbaar op de slimme meters.

5 Voornaamste opmerkingen en aandachtspunten vanwege de deelnemers met betrekking tot het ontwerpadvies van BRUGEL

Algemeen werd het initiatief van BRUGEL om een openbare raadpleging te organiseren met betrekking tot haar ontwerpadvies positief onthaald door de meeste deelnemers. Sommige spelers zoals de netbeheerders (ELIA en SIBELGA) en de FEBEG ondersteunen de voorstellen van BRUGEL nadrukkelijk, ook al brengen sommige van die spelers nog extra constructieve nuances of aanbevelingen aan. Andere spelers, inzonderheid uit de verenigingssector, vinden dat sommige voorstellen van BRUGEL dure maatregelen inhouden zonder voordelen voor de meeste gebruikers, dat ze ongepast zijn ten opzichte van de doelstellingen (meer bepaald de energietransitie), en risico's inhouden voor het recht op energie (discriminatie en uitsluiting), voor de gezondheid van de gebruikers van slimme meters (elektromagnetische werking) en voor de privacy van de personen (sociale controle en onrechtmatige exploitatie van de gegevens). Deze vrees is legitiem en alle partijen, ook BRUGEL, moeten er rekening mee houden in het kader van de inachtneming van de principes van voorzorg en proportionaliteit wanneer ze keuzes maken die gevolgen hebben voor de eindafnemers.

BRUGEL is verheugd met al deze bijdragen en neemt zich voor haar ontwerpadvies aan te passen in het licht van de verschillende reacties en telkens wanneer dat nodig is de initiële voorstellen toe te lichten, te motiveren of aan te passen om rekening te houden met de legitieme en relevante bezorgdheid van de deelnemers.

Hierna volgen de voornaamste opmerkingen van de deelnemers aan de openbare raadpleging betreffende het ontwerpadvies alsook de antwoorden van BRUGEL op elk van die opmerkingen.

5.1 Over de benadering van Brugel

Uit de in het kader van de openbare raadpleging ontvangen reacties blijkt dat sommige deelnemers de benadering van BRUGEL om de problematiek van de slimme meters te behandelen niet goed hebben begrepen. Dit is waarschijnlijk ten dele te wijten aan het feit dat de beschrijvingen in het ontwerpadvies van BRUGEL onvoldoende duidelijk zijn alsook aan de slechte kennis van de wettelijke bevoegdheden van BRUGEL, de verschillende processen van aanpassing van het wettelijk kader (ordonnantie, technische reglementen, tariefmethodologieën) en van het Belgische model van energiemarkt (gegevensuitwisseling binnen de markt) en flexibiliteit (de eisen van deelname aan het niveau van meting aan de flexibiliteitsdiensten).

BRUGEL wenst hier enkele richtsnoeren in herinnering te brengen waardoor ze zich heeft laten leiden in het kader van haar denkoefening die haar ertoe heeft gebracht het voorstel te formuleren zoals het is opgenomen in haar ontwerpadvies:

- de resultaten van de studie die bij een extern studiebureau werd besteld, vertegenwoordigen slechts antwoordelementen, naast heel wat andere, waarop BRUGEL haar visie baseert. Overigens verschilt het voorstel van BRUGEL van de drie in de studie geëvalueerde modellen. BRUGEL heeft immers gepleit voor een gepast, ondersteund en beheerst scenario dat rekening houdt met andere criteria voor de keuze van de gebruikerscategorieën (geografisch criterium), andere functionaliteiten (vooruitbetaling op

aanvraag, inzonderheid voor gebruikers die tijdelijk verblijven in Brussel) en meer uitgewerkte aanbevelingen van het wettelijk, reglementair en tariefkader;

- Het voorstel van BRUGEL, zoals geformuleerd in haar ontwerpadvies, steunt op een strategische keuze ter bevordering van het welslagen van het gewestelijk beleid inzake energietransitie. De in de studie geëvalueerde voordelen (economisch, sociaal en ecologisch) vertegenwoordigen slechts verwachtingen in verband waarmee alles in het werk zou moeten worden gesteld om ze te verwezenlijken. De door de studie geanalyseerde kosten en verschillende risico's en nadelen moeten in overweging worden genomen om ze beter te begrijpen en tot een minimum te beperken.
- Het voorstel van BRUGEL past in het perspectief van verbetering van de processen van de energiemarkt teneinde meetfouten (en dus factureringsfouten), fouten van toewijzing (dus niet-optimale sourcing van de leveranciers) en lange en onaangepaste processen (dus met een risico van ontijdige stroomuitval voor de klanten) te vermijden.
- Het voorstel van BRUGEL heeft als doel aan de marktspelers, ieder voor wat hem betreft, de middelen te geven om bij te dragen tot de stabiliteit en de duurzaamheid van het elektrisch systeem in een context van de komst van een steeds groter aantal flexibele belastingen (elektrische boiler, batterijen voor elektrische voertuigen of thuisopslag ...) en intermitterende productie (voornamelijk fotovoltaische installaties in Brussel).
- Het voorstel van BRUGEL ligt in de lijn van de Europese richtsnoeren die tot doel hebben de verbruiker in staat te stellen een actieve rol te spelen in de energietransitie, waarbij rekening wordt gehouden met de noodzaak om kwetsbare afnemers te beschermen. Dit werd omgezet in de bepalingen van het "Clean Energy for all Europeans Package" en meer in het bijzonder in richtlijn (EU) 2019/944 die een reeks elementen bevat voor een kader dat de verbruikers toelaat een actieve rol te spelen op de energiemarkt en bij te dragen tot de energietransitie door hun meerdere instrumenten te leveren om dit te verwezenlijken. Richtlijn 2019/944 stelt een duidelijk kader vast voor de slimme meters: "een elektronisch systeem dat de elektriciteit die in het net wordt ingevoerd of die uit het net wordt verbruikt kan meten, dat meer informatie verstrekt dan een conventionele meter, en dat data kan verzenden en ontvangen voor informatie-, monitoring- en controledoeleinden door middel van een vorm van elektronische communicatie"⁴. Deze richtlijn heeft ook betrekking op de bescherming van de verbruikers en heeft het over hun rechten, waarbij velen nood hebben aan slimme meters om die rechten te kunnen garanderen. Deze rechten omvatten de contractuele basisrechten (artikel 10), het recht op een contract met een dynamische elektriciteitsprijs (artikel 11), het recht om over te stappen naar een nadere leverancier binnen 3 weken en, ten laatste in 2026, binnen maximaal 24 uur (artikel 12), het recht op een aggregatiecontract (artikel 13) en op actieve deelname in de vraagresponsoor aggregatie (artikel 17). Deze richtlijn creëert ook een kader voor de energiegemeenschappen (artikel 16) en legt minimumvereisten voor facturering en factureringsinformatie vast (bijlage I).

Bovendien luiden de bepalingen van deze richtlijn die inzonderheid betrekking hebben op kwetsbare afnemers (artikel 28) en energiearmoede (artikel 29) als volgt: "... elke lidstaat definieert het begrip kwetsbare afnemers, dat kan verwijzen naar energiearmoede en onder meer naar het verbod op afsluiting van de elektriciteitstoevoer van dergelijke afnemers in moeilijke tijden. Het concept "kwetsbare afnemers" kan bestaan uit inkomensniveaus, het percentage dat energie-uitgaven vormen van het besteedbare inkomen, de energie-efficiëntie van huizen, kritieke

---

⁴ Artikel 2. 22° van richtlijn (EU) 2019/944.

afhankelijkheid van elektrische apparatuur om gezondheidsredenen, vanwege leeftijd of andere criteria. ..."

EU-richtlijn 2019/944 is op 4 juli 2019 in werking getreden en moet uiterlijk op 31 december 2020 zijn omgezet (artikel 71); een groot deel van de bepalingen ervan wordt van toepassing vanaf 1 januari 2021, de datum waarop ook richtlijn 2009/72/EG zal worden ingetrokken (artikel 72).

5.2 Over de uitrolstrategie

In haar ontwerpadvies in verband waarmee ze een openbare raadpleging heeft georganiseerd, pleitte BRUGEL voor een gepast, ondersteund en beheerst scenario door rekening te houden met andere criteria bij de keuze van de gebruikerscategorieën. Om immers de kosten van uitrol te optimaliseren en de smart grid functionaliteiten te activeren beval BRUGEL aan om het wettelijk kader aan te passen teneinde dit geografisch criterium op te nemen in de uitrol van de in de ordonnantie aangewezen en door BRUGEL voorgestelde niches.

Sommige deelnemers aan de openbare raadpleging hebben kritiek op dit voorstel en verwijzen daarbij naar onderstaande elementen:

- ***Het geografisch criterium is in tegenspraak met het toepasselijk kader dat is vastgesteld door de elektriciteits- en de gasordonnantie:***

Zoals gezegd in haar ontwerpadvies is het voorstel van BRUGEL afhankelijk van de aanpassing van het wettelijk, reglementair en regelgevend kader met het oog op de uitvoering ervan. Het gaat dus niet om een beslissing van BRUGEL maar om een voorstel aan de bevoegde overheden om het wettelijk kader aan te passen.

- ***Slimme cabines kunnen de functionaliteiten van het smart grid uitvoeren:***

Rekening gehouden met de structuur van de elektriciteitsnetten zal de installatie van cabines die de dispatching van de DNB kan besturen en observeren zeker bijdragen tot een beter beheer van de netten (vermindering van de tijd van onderbrekingen en congesties op het MS-net); dit zal echter niet volstaan om de observeerbaarheid in laagspanning uit te breiden, waar de meeste gebruikers zich bevinden. Met de toegenomen integratie van elektrische voertuigen, de gedecentraliseerde productie en de flexibele belastingen zou het niet langer mogelijk zijn de bevoorradingskwaliteit te verzekeren volgens de huidige normen zonder integratie van steeds meer intelligentie in de uitrustingen van het laagspanningsnet, met inbegrip van de meter van de eindafnemer. Bovendien zou het zonder de slimme meters voor de gebruikers niet langer mogelijk zijn om deel te nemen aan de balanceringsdiensten van het systeem, de afvlakking van pieken of de valorisatie van de flexibiliteit van sommige belastingen (elektrische boiler, warmtepompen ...).

- ***De vroegtijdige uitrol voor sommige prioritaire niches zou een veralgemeende uitrol die in de studie van BRUGEL wordt aanbevolen kunnen verstoren:***

Er moet op worden gewezen dat, in tegenstelling met de conclusies van de studie door het studiebureau, BRUGEL niet heeft opgeroepen tot een grootschalige uitrol maar wel tot een ondersteunde, gepaste en beheerste uitrol die rekening houdt met de nieuwe geïdentificeerde niches (energiegemeenschappen, kwetsbare afnemers en zij die hun aansluitingsvermogen wensen aan te passen in functie van de nieuwe tarieven) en het geografisch criterium (voor een operationele optimalisatie van de uitrol en voor de activering van de functionaliteiten van het smart grid). Bovendien heeft BRUGEL een vroegtijdige uitrol aanbevolen voor sommige niches vóór de lancering van het nieuwe platform voor gegevensuitwisseling met de markt om het voor de betrokken

afnemers mogelijk te maken te profiteren van de commerciële aanbiedingen (dynamische tarieven, valorisatie van de productie, flexibiliteitsdiensten ...) die tegen 2023 beschikbaar zullen zijn (na de start van het nieuwe platform van ATRIAS, gepland in september 2021).

Deze behoefte aan toelichting zal worden opgenomen in het definitieve advies van BRUGEL⁵ dat op haar website zal worden gepubliceerd.

5.3 Over het voorstel van een niche "kwetsbare afnemers"

Meerdere deelnemers aan de openbare raadpleging verklaarden gekant te zijn tegen de creatie van een niche "kwetsbare afnemers" bij de uitrol, rekening gehouden met de risico's van discriminatie en uitsluiting via complexe aanbiedingen die afhankelijk zijn van het prijssignaal. BRUGEL heeft begrip voor deze bezorgdheid, maar kan ze niet delen. Het is belangrijk erop te wijzen dat het idee om deze nieuwe niche te creëren werd ingegeven door de behoefte om haar financiering toe te kennen van specifieke begeleidende maatregelen om de betrokken afnemers te helpen hun verbruik beter te beheersen. Tijdens de hele studie heeft BRUGEL aan alle actoren de mogelijkheid geboden, via het opvolgingscomité en de bilaterale vergaderingen, concrete aanbevelingen te formuleren voor een goed gebruik van de slimme meters of om de eventuele risico's te beperken.

Overeenkomstig de conclusies van de studie heeft BRUGEL gepleit voor een begeleiding van sommige categorieën van gebruikers met als doel de verwachte voordelen van de slimme meters te optimaliseren. Om daarin te slagen heeft BRUGEL meerdere initiatieven aanbevolen, inzonderheid proefprojecten en specifieke studies voor de identificatie van de passende maatregelen die aangepast zijn aan deze afnemers. BRUGEL had niet de ambitie deze maatregelen te definiëren maar denkt dat het de taak van de actoren op het terrein is om deel te nemen aan de proefprojecten.

Bovendien had BRUGEL niet de intentie om de begeleidende maatregelen die specifiek verbonden zijn met de slimme meters tegenover andere begeleidende maatregelen te stellen die tot doel hebben de ongelijkheden tussen de netgebruikers te verminderen. Het is duidelijk dat de begeleidende maatregelen in verband met de slimme meters complementair dienen te zijn met andere bestaande of toekomstige maatregelen die het voor kwetsbare gebruikers mogelijk maken hun verbruik te regelen in functie van hun energiebehoeften en tegelijk hun energiebudget te beheersen.

In deze geest wenst BRUGEL enige nuance aan te brengen bij bepaalde beweringen in haar ontwerpadvies (bv. de economische en sociale voordelen zijn bewezen voor kwetsbare afnemers), daar de reële voordelen pas kunnen worden bevestigd na afloop van de uitvoering van tests op ware grootte van de begeleidende maatregelen via proefprojecten waaraan de actoren op het terrein deelnemen. Deze nuance zal worden opgenomen in het definitieve advies van BRUGEL dat op haar website zal worden gepubliceerd.

---

⁵ <https://www.brugel.brussels/publication/document/adviezen/2020/nl/ADVIES-313-smartmeter.pdf>

5.4 Over de functionaliteit van voorafbetaling

Het voorstel van BRUGEL om op vrijwillige basis de functionaliteit van voorafbetaling in te voeren voor sommige categorieën van gebruikers (inzonderheid personen die tijdelijk in Brussel verblijven, zoals expats, of ook beschermde afnemers) leidde tot meerdere afwijzende reacties vanwege de sociale actoren. Deze weigering heeft ook betrekking op de door BRUGEL beschreven doelstellingen (maatregel van bescherming en bestrijding van energiearmoede). Volgens deze actoren zijn de schulden van de kwetsbare afnemer niet het gevolg van zijn doelbewust handelen, zijn ongepast gedrag of het feit dat hij zijn budget slecht beheert. Bovendien wijzen deze actoren op de risico's van sociale uitsluiting (verbruik in functie van het beschikbare budget op de meter) en de risico's dat de betrokken afnemers zichzelf stroomonderbrekingen en beperkingen opleggen (sommige deelnemers hebben het over een vorm van verborgen armoede). Deze actoren verbazen zich over het feit dat dit voorstel is opgenomen in het ontwerpadvies, terwijl het niet werd geanalyseerd in de studie van BRUGEL.

Bij lezing van deze commentaar blijkt duidelijk dat het voorstel van BRUGEL verkeerd is begrepen. BRUGEL heeft allermindst de bedoeling een categorie van netgebruikers te stigmatiseren en evenmin concepten te ontwikkelen die aanstootgevend zijn voor afnemers die moeilijkheden ondervinden op het vlak van energieverbruik en budget. Alvorens in dienst te worden gesteld, moet de functionaliteit van voorafbetaling tijdens de fase van proefproject haalbaarheids- en acceptatietests ondergaan voor sommige gebruikers die belang zouden kunnen stellen in deze mogelijkheid, rekening gehouden met hun specifieke kenmerken (leegstaande huizen, studentenkamers, kortlopende verhuuring) of hun specifieke noden inzake beheersing van hun energiebudget. Het is in deze optiek dat BRUGEL in haar roadmap van de proefprojecten en evaluatiestudies voordelen heeft aanbevolen die de slimme meters opleveren. Voor BRUGEL komt het erop aan de functionaliteiten van de slimme meters te exploiteren waar dat zinvol is, inzonderheid voor specifieke noden van sommige afnemers.

Deze behoefte aan toelichting en motivering zal worden opgenomen in het definitieve advies van BRUGEL dat op haar website zal worden gepubliceerd.

In dat verband zal de DNB, in het kader van de aanbevelingen van de studie die BRUGEL heeft laten uitvoeren om de begeleidende maatregelen voor kwetsbare afnemers te bepalen, in samenwerking met het OCMW van Brussel binnenkort een studie uitvoeren bij een representatieve steekproef. Dit proefproject zal zich richten op het gebruik/de toe-eigening van de slimme meter door de afnemer die in een sociale woning woont en op de beheersing van de energiekosten van huishoudens. BRUGEL zal uiteraard deel uitmaken van het opvolgingscomité voor dit initiatief.

5.5 Over de operaties op afstand

Rekening gehouden met de reacties van de deelnemers aan de raadpleging is er reden om bepaalde zaken te verduidelijken met betrekking tot de aard van de operaties op afstand die de DNB verricht op de slimme meter. Er dient immers een onderscheid te worden gemaakt tussen types operaties: technische onderhoudsoperaties (software update en interne klok van de meter) en de operaties in verband met het marktproces (uitlezen van de meterstand, opening/sluiting, aanpassing van het vermogen ...). Voor de onderhoudsoperaties moet er steeds toelating worden verleend om zich te vergewissen van de goede werking van de meter wanneer de operaties op afstand in verband met de marktprocessen zullen worden geactiveerd. Bovendien kunnen de frequenties van doorsturen van de verbruiksgegevens van de meter naar de DNB en van de DNB naar de markt verschillend zijn teneinde

rekening te houden met de behoeften om de meter vaker te ondervragen alvorens de gevalideerde verbruiksgegevens worden doorgegeven aan de markt.

In haar definitieve advies zal BRUGEL bijkomende informatie verstrekken over het kader van deze operaties.

Meerdere sociale actoren hebben gepleit voor een verbod op onderbreking of beperking op afstand door de DNB. Ze zijn immers van mening dat deze operaties op afstand een technische handeling die een grote impact heeft op de menselijke waardigheid en die door de technologie gemakkelijker wordt gemaakt zullen versnellen en in toenemende mate zullen ontmenselijken. Volgens deze actoren zou de toepassing van het voorzorgsprincipe de overheden ertoe moeten bewegen elke onderbreking of beperking van de stroomtoevoer te verbieden wanneer een technicus van de DNB niet ter plaatse gaat.

BRUGEL is van oordeel dat het om een legitieme bezorgdheid gaat en wijst erop dat de technische mogelijkheden die de slimme meters bieden om bepaalde operaties op afstand uit te voeren de beschermingsmechanismen waarin de elektriciteits- en de gasordonnantie voorzien niet op de helling mogen zetten.

5.6 Over het systeem voor de toestemming

Meerdere deelnemers, inzonderheid sociale actoren, hadden kritiek op het voorstel van BRUGEL om het systeem van voorafgaande toestemming (opt-in) te versoepelen teneinde het te beperken tot de niet-essentiële functionaliteiten (bv. doorgifte van het verbruiksprofiel per kwartier). BRUGEL is van mening dat sommige functionaliteiten die essentieel zijn voor de goede marktwerking (bv. snelle doorgifte van de nauwkeurige verbruiksgegevens aan de markt) en de goede technische werking van de meters (update van de software of van de interne klok) en de netten (congestiebeheer en uitvoering van smart grids) standaard moeten worden geactiveerd. Volgens BRUGEL zijn deze operaties legitiem, gelet op het collectieve belang dat ze vertegenwoordigen voor de goede werking van de markt en het elektrisch systeem.

Bovendien denken sommige deelnemers aan de openbare raadpleging dat de veralgemening van het systeem van toestemming opt-out (momenteel door de Brusselse ordonnanties voorbehouden voor slechts een bepaalde categorie van gebruikers) indruist tegen de ambitie die aan de slimme meters wordt toegewezen om de klanten actief te maken in de markt. Anderen geven er de voorkeur aan om elke gebruiker vrij te laten kiezen om al dan niet gebruik te maken van een slimme meter en de gebruikers moeten deze keuze op eender welk ogenblik kunnen maken (inzonderheid in geval van verhuizing of eenvoudigweg in het geval wanneer de gebruiker van mening verandert).

Met haar voorstel had BRUGEL niet de bedoeling om de klanten actief te maken als ze dat niet willen, wel om aan zij die dat wensen de kans te bieden hun capaciteit te benutten om hun flexibele belastingen te moduleren. Deze keuze is enkel mogelijk in het kader van een stabiel en duurzaam elektrisch systeem, rekening gehouden met de toegenomen integratie van gedecentraliseerde productie en de flexibele belastingen (batterijen voor elektrische voertuigen, elektrische verwarming ...). Een dergelijk systeem vereist de toepassing van smart grid functionaliteiten om garanties te bieden voor de toekomstige stabiliteit en duurzaamheid van het systeem.

BRUGEL is van mening dat een verstandig systeem van toestemming moet tegemoetkomen aan zowel de eisen inzake goede werking van de markt en het elektrisch systeem als de eerbied voor de keuze

van de klanten. Het is dus belangrijk om de basisfunctionaliteiten te definiëren die essentieel zijn voor de goede marktwerking met inachtneming van de principes van legitimiteit (bv. minimale verzameling van de verbruiksgegevens met het oog op de facturering) en proportionaliteit (beperking van de operaties tot wat strikt noodzakelijk is ten opzichte van de legitieme doelstellingen) in het kader van de uitvoering van de opdrachten van de DNB.

Bovendien moet het beheer van de meetgegevens hoe dan ook rekening houden met de regels inzake de bescherming van persoonsgegevens en de DNB is gehouden zijn impactevaluaties betreffende de gegevensbescherming te actualiseren die op Europees niveau worden opgelegd.

Rekening gehouden met de ontvangen reacties zal BRUGEL in haar definitieve advies bijkomende informatie verstrekken over het systeem van toestemming en daarbij rekening houden met de geformuleerde bezorgdheid en de behoefte om te waken over de goede werking van de markt en het elektrisch systeem.

5.7 Over het in aanmerking nemen van de geïdentificeerde risico's

Hoewel de sociale actoren verklaren dat BRUGEL meerdere risico's heeft geïdentificeerd waarmee ze het eens zijn, zijn ze van oordeel dat er met die risico's onvoldoende rekening wordt gehouden in de voorstellen die in dit ontwerpadvies worden geformuleerd.

Het gaat onder meer om het bestaande risico voor de huishoudens in energiearmoede dat zij niet langer over een duurzame en effectieve toegang tot elektriciteit zullen beschikken, terwijl ze de kosten van de invoering van de nieuwe meters moeten dragen zonder de verwachte voordelen te verkrijgen. BRUGEL is van mening dat de kwestie van de duurzame toegang tot energie niet alleen moet worden bekeken in het licht van de bijzondere situaties van sommige gebruikers. Deze kwestie moet immers rekening houden met de uitdagingen van de energietransitie en de noodzaak om de netten om te vormen tot smart grids, die een duurzame bevoorradingszekerheid voor alle eindafnemers kunnen garanderen. Hoewel - volgens meerdere deelnemers aan de openbare raadpleging - kwetsbare afnemers niet kunnen beschikken over het potentieel om het verbruik te verminderen, zullen ze volgens de conclusies van de studie profiteren van de kwaliteit van de dienstverlening die de slimme meters bieden, van de goede opvolging van het budget dat wordt toegekend op basis van de huidige verbruiksgegevens en van de significante bijdrage van de actieve klanten aan de stabiliteit van het elektrisch systeem en de vermindering van de piekbelasting op het net.

6 Conclusies

Overeenkomstig de artikelen 24ter, §1, lid 3 en 30bis, §2, 2° van de ordonnantie van 19 juli 2001 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft BRUGEL een openbare raadpleging georganiseerd met de volgende doelstellingen: een specifieke en transversale studie naar de economische, sociale en milieukansen van de slimme meters en een ontwerpadvies van BRUGEL met betrekking tot haar visie 2020-2050 voor de invoering van deze nieuwe meters in de context van de energietransitie.

De openbare raadpleging vond plaats van 10 mei tot 30 juni 2020 en was een bijzonder geslaagde oefening, inzonderheid met betrekking tot wat volgt:

- Een zeer hoog aantal reacties, nooit eerder gezien bij BRUGEL: 415 in totaal;
- Reacties afkomstig van verschillende categorieën van deelnemers (residentieel, professioneel, verenigingen, marktspelers, netbeheerders ...);
- De reacties hadden betrekking op alle aspecten zoals die aan bod worden gebracht door de slimme meters;
- De meeste reacties waren constructief: het gaat voornamelijk om beargumenteerde kritiek, gemotiveerde voorstellen of regelrechte analyses van de actoren of grondig uitgewerkte bibliografische syntheses.

BRUGEL zal rekening houden met al deze bijdragen in functie van de behoeften van hun auteurs of de bezorgdheid zoals BRUGEL die begrijpt:

- Wat betreft de studie die het voorwerp was van de openbare raadpleging, is BRUGEL zinnens een nieuwe samenvatting ervan te publiceren om de volgende aspecten te verduidelijken:
  - Het doel van de studie en zijn juridische gevolgen, meer bepaald in het licht van de eisen van de nieuwe Europese richtlijn: **in dit kader wijst BRUGEL erop dat de studie over de slimme meters niet tot doel heeft een formeel antwoord te bieden op de nieuwe Europese eisen die kunnen leiden tot een verplichting voor de lidstaten om de slimme meters in te voeren. Het is de taak van de regering om al dan niet rekening te houden met deze studie om te voldoen aan de voorschriften van de Europese Unie;**
  - de voor de uitvoering van de studie gebruikte methodologie en de verschillende hypothesen (met inbegrip van de kosten- en batenposten) waarmee in de verschillende evaluaties rekening is gehouden.
- Wat betreft het ontwerpadvies dat het voorwerp was van diezelfde openbare raadpleging en rekening gehouden met de verschillende bijdragen, neemt BRUGEL zich voor de volgende wijzigingen aan te brengen:
  - *Om rekening te houden met de geformuleerde nood aan verduidelijking of het aanvoelen van de verschillende ontvangen reacties:* het komt er voornamelijk op aan uitleg te geven bij de door BRUGEL gevolgde benadering, in verband met zowel de Europese als de Belgische context die wordt gedomineerd door de eisen van de energietransitie;

- *Om rekening te houden met de relevante suggesties en opmerkingen die in het kader van de openbare raadpleging zijn geformuleerd:* BRUGEL neemt zich voor haar voorstellen aan te passen die betrekking hebben op het systeem van toestemming voorafgaand aan de installatie van de meters (met het oog op verzoening tussen de nood om de vrije keuze te laten aan de gebruikers om bepaalde functionaliteiten te activeren en de noden inzake werking van de energiemarkt en het elektrisch systeem) en het beheer van de operaties van stroomonderbreking en -beperking op afstand (met verbod op automatische onderbrekingen).

Dit verslag zal op de website van BRUGEL worden gepubliceerd en aan de Brusselse regering en het Brussels Parlement worden toegestuurd. De verschillende ontvangen antwoorden zullen ook op de website van BRUGEL worden gepubliceerd, eventueel met anonimiseren van de persoonlijke gegevens.

* *

*